

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

**Odraz „čtyřdenní války“ v Náhorním
Karabachu v ruském mediálním prostoru**

2018

Marie Ohanjanyan

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Ústav východoevropských studií

Marie Ohanjanyan

**Odraz „čtyřdenní války“ v Náhorním
Karabachu v ruském mediálním prostoru**

**Reflection of „Four-Day War“ in Nagorno-
Karabakh in Russian Media**

Bakalářská práce

2018

Vedoucí práce: PhDr. Stanislav Tumis, M.A., Ph.D.

Děkuji

vedoucímu mé práce, panu doktoru Stanislavovi Tumisovi za to, že mi umožnil zpracovat toto téma, za trpělivost a vstřícný přístup v průběhu jejího psaní.

Také děkuji mému tatínkovi, Davidu Ohanjanyanovi, za rady při psaní. Také za pochopení a podporu. Poděkování patří i oběma mým babičkám.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že tato práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 4.8. 2017

podpis:

Abstrakt a klíčová slova

Cílem této práce je rozbor reflexe tzv. čtyřdenní války v roce 2016 v ruském mediálním prostoru. Práce zkoumá především vliv státních televizních stanic, které byly dostupné obyvatelům ve státech zainteresovaných v konfliktu a odrážely postoje Ruské federace v tomto konfliktu. V práci jsou nejprve krátce analyzovány historické a současné okolnosti konfliktu, a především role a zájmy Ruské federace v něm. S přihlédnutím k těmto okolnostem autor rozebírá postoj předních ruských médií a postup při informování o událostech bezprostředně po nich. Cílem této práce je vytyčit hlavní záměry a tendence federálních programů v průběhu konfliktu metodou komparace s opozičními programy.

Klíčová slova:

Náhorní Karabach, ruská propaganda, Arménie, Ázerbájdžán

Abstract

The goal of this thesis is to analyze the reflection of the so-called „Four-Day War“ in Nagorno-Karabakh in Russian media. The work focuses primarily on the influence of state TV channels, which were available to people living in countries with interest in the conflict, and reflected the positions of the Russian Federation. The historical and contemporary context is analyzed first, with focus on the motivations of the Russian state in the conflict. Taking these circumstances into consideration, autor examines the position of the prime Russian media organizations and their approach to communicating the events following immediately thereafter. The comparison method is used to point out the main tendency and intentions of reflection on the Russian federal TV channels.

Key words

Nagorno-Karabakh, Russian propaganda, Armenia, Azerbaijan

Obsah

Úvod	7
Úvod do historie Náhorního Karabachu	9
Náhorní Karabach	9
Konflikt v Náhorním Karabachu	9
Náhorní Karabach v sovětské éře	10
Válka v Náhorním Karabachu na konci sovětské éry tzv. arménsko-ázerbajdžánská válka	11
Právní situace NKR/RNK	12
„Čtyřdenní válka v Náhorním Karabachu“	14
Porušování lidských práv během dubnového konfliktu	15
Geopolitická situace během konfliktu a reakce na konflikt	16
Role Ruské federace v regulaci konfliktu	19
Role médií v konfliktu	21
Média v Arménii a Ázerbájdžánu	21
Role televizních programů v Ruské federaci	23
Odraz konfliktu v ruském mediálním prostoru	25
První kanál 2. dubna – Zpravodajský pořad Vremja	25
První kanál 3. duben – Zpravodajský pořad Vremja	27
První kanál 4. duben – Zpravodajský pořad Vremja	28
První kanál 5. duben – Zpravodajský pořad Vremja	28
Reflexe v dalších pořadech na Prvním kanále	30
Rossia 24	33
Zpravodajský pořad Subotnie Vesti s Sergejem Brilovym 2. dubna	33
Zpravodajský pořad Vesti – 3. duben	34
Zpravodajský pořad Vesti – 4. duben	36
Zpravodajský pořad Vesti – 5. duben	36
Závěr	39
Seznam pramenů	43

Úvod

Několik posledních let již nejsou ozbrojené střety na hranici Náhorního Karabachu ničím neobvyklým. Tento „zamrzlý konflikt“ přináší pravidelně ztráty na životech vojáků, jak na straně Arménie, tak na straně Ázerbájdžánu. Obě země vynakládají na obranu státu obrovské finanční prostředky ze svých rozpočtů. O fungujícím příměří lze hovořit opravdu jen velmi těžko. Proto byla situace v dubnu 2016 obávaným, avšak částečně očekávaným vyústěním takové situace. Pád cen ropy pravděpodobně zapříčinil nutnost „malé vítězné války“ pro ázerbájdžánskou politickou elitu.

Rusko je klíčovým hráčem v regionu a má v něm své strategické i ekonomické zájmy. Ruská státní média jsou známá tím, že jsou přímo závislá na pozicích Kremlu a často jsou považována za přímý odraz takové pozice. Proto se nabízí mnoho otázek ohledně postoje RF v tomto konfliktu. Například, jak informoval ruský mediální prostor občany RF o probíhajícím dění v regionu? Do jaké míry se ruská oficiální média věnovala možným scénářům válečného vývoje v regionu? Co konkrétně bylo podstatné pro zobrazování tohoto konfliktu? Na jaké zdroje se ruské zpravodajství odvolávalo? Jak se informace ze státních televizních programů liší od informací z nezávislých a opozičních programů? Pracují se stejnými zdroji?

V bakalářské práci se budu věnovat konkrétně výše zmíněným otázkám. Součástí mojí práce je i teoretická část, ve které se snažím krátce představit, jak samotný region a jeho problematiku, tak i roli médií v tomto regionu. Podstatnou část této práce tvoří právě uvedení čtenáře do kontextu událostí „Čtyřdenní války v NK“ a představení pozice médií v dnešním Rusku. Poměrně velkou část také zaujímá představení zájmů zúčastněných stran konfliktu a politiky RF v regionu.

Mým cílem je popsat způsob informování o tomto konfliktu. Zaměřím se především na státní programy a jejich zpravodajské pořady, ale budu se snažit vybrat pro srovnání vhodné příklady z nezávislých ruských médií.

Ve svojí práci budu tedy využívat analýzu jednotlivých reportáží a zároveň komparaci s opozičními programy a jejich reportážemi. Chci se pokusit charakterizovat základní rysy popisování událostí Čtyřdenní války v Náhorním Karabachu. Vybrala jsem si pro svůj výzkum nejpopulárnější ruský televizní

program První kanál a neznámější ruský zpravodajský program Rossia 24. Tyto dva televizní programy budu srovnávat s opozičním televizním programem Dožď.

Reportáže stanice Dožď jsem nezkoumala odděleně, protože mým cílem bylo spíše srovnání s federálními programy. Vzhledem k odlišnému formátu zpravodajských pořadů obou stanic, jsem zvolila spíše postup komparace vybraných reportáží Doždě k jednotlivým federálním programům než zkoumání jeho celodenního vysílání. To je zapříčiněno jak odlišným formátem, tak i faktem, že ve volném přístupu v internetovém archivu Doždě nejsou dostupná kompletní vysílání za celý den.

Budu se zaměřovat na celkový průběh popisování událostí. Zejména tedy na tzv. zarámování jednotlivých reportáží, které provádí moderátor ve studiu. Jde o první uvedení události a zároveň o její otevření i první zvýznamnění. Moderátor zde připravuje diváky na nadcházející reportáž, ale zároveň již na začátku naznačuje, jak by danou informaci měli číst.

Dále se zaměřím na tzv. zacílení v samotné reportáži, kde se uvádí větší podrobnosti a reportér přináší záběry z místa činu. Posléze na samotnou „realizaci“, která je klíčovou částí reportáže, rekonstrukci událostí a připisování jí významů. Zde se budu věnovat především tomu, jaké prostředky byly využity. Zda byly využity standartní nástroje, jako například využívání mluvčích z vnějšího světa, kteří svými komentáři předloženou verzi událostí dotváří. Posledním faktorem, na který se zaměřím, je formální uzavření reportáže.¹

Výběr reportáží není náhodný, nýbrž závisí na dostupnosti v internetových archivech jednotlivých programů. V práci jsem se snažila rozebrat všechny dostupné záznamy z vysílání na vybraných programech. Ovšem jelikož výzkum nevznikal v dobu probíhajícího dubnového konfliktu, nýbrž až posléze, proto mi mohl uniknout některá další vysílání či důležité vstupy. Například taková vysílání jako mimořádné zprávy, nejsou součástí volně dostupných internetových archivů. Na druhou stranu, má tento postup výhodu dostupnosti textového přepisu reportáží, který byť často není kompletní, může mnohdy napovídat propořční rozdělení reportáže.

¹ SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum Médii. Praha: Žurnalistika a komunikace, Grand Publishing, Praha, 2014. str. 348.

Úvod do historie Náhorního Karabachu

Náhorní Karabach

Náhorní Karabach leží v jihovýchodní části Malého Kavkazu. Topografický název Náhorní Karabach je turkického a perského původu. Doslovný překlad tohoto názvu je „černá zahrada“. V roce 2017 se 90 % obyvatel neuznané NKR, tedy Náhorně Karabašské Republiky, vyslovilo pro novou ústavu, jejíž součástí bylo i přejmenování na nový, již arménský název Arcach. Toto území je s arménskou historií úzce spjato. První zmínky o něm sahají již do roku 180 př. n. l., kdy se Karabach stal součástí Arménského království.

Etnické složení obyvatel se během historie vyznačovalo častou obměnou poměru mezi arménským a nearménským obyvatelstvem. Oblast byla častou cílovou stanicí arménské migrace v regionu, obzvláště v důsledku poslední rusko-perské války probíhající v letech 1826–1828, kdy se Rusko jakožto jakýsi patron místních křesťanů stalo dominantní silou na Kavkaze. Koncem 19. století se arménská populace přiblížila většinové hranici a v roce 1926 již jejich počet přesáhl 93 % celkového obyvatelstva NK.

Konflikt v Náhorním Karabachu

Kořeny stávajícího konfliktu můžeme hledat na začátku 20. století, kdy se v souvislosti s regionem hovoří ještě o tzv. Kavkazských Tatarech. Kavkazští Tataři neboli dnešní Ázerbájdžánci válčili s Armény o toto území již v roce 1904. Emil Souleimanov konstatuje, že předzvěstí pro tento konflikt, jenž se táhne již přes sto let, byl spíše ekonomicko-politický než etnický rozpor. Masy ázerbájdžánské chudiny, vyprovokované ruskými guvernéry a jejich klasickou imperiální politikou „rozděl a panuj“, zaútočily na své sousedy Armény, zámožné průmyslníky a obchodníky, jež považovali za dravé a bezcitné vykořisťovatele. První střety mezi představiteli etnik, která měla za sebou staleté dějiny pokojné koexistence, si vyžádaly na 10 tisíc obětí.

Později v průběhu dvacátých let konflikt znovu nabral obrátky. Po arménské genocidě, která proběhla na území Osmanské říše v roce 1915, směřovali na území tzv. „východní Arménie“ zoufalí arménští uprchlíci. Toto území, ale bylo z jedné třetiny obydleno kavkazskými Tataři – turkickým národem. Stačil tedy již sebemenší

podnět, aby boje vypukly. Tento konflikt si vyžádal desetitisíce životů a definitivně byl završen až v roce 1920 okupací území dnešních třech jihokavkazských republik Rudou armádou a nadcházející sovětskou érou.² Území Náhorního Karabachu bylo spolu s Nachičevanem, který se rozkládá v jihovýchodní části Zakavkazské planiny mezi Daralagelským hřebenem Zangezurským hřebenem, předáno do správy Ázerbájdžánské SSR.³ V letech 1924–1925 tak vzniká na území Ázerbájdžánské SSSR doposud neexistující autonomní část Ázerbájdžánu, tzv. Náhorně Karabašská autonomní oblast, která tvořila pouze jen přibližně polovinu historického území Karabachu.⁴

Náhorní Karabach v sovětské éře

Prvním rozhodnutím Ústředního výboru komunistické strany bolševiků v kavkazském regionu (tzv. Kavbyrem) bylo předat tento region Arménské SSR, ovšem toto rozhodnutí bylo přehodnoceno a 5. července 1921 bylo ponecháno Ázerbájdžánské SSR. V roce 1923 byla v Ázerbájdžánské SSR vytvořena tzv. NKAO, Náhorně karabašská autonomní oblast, obydlená převážně Armény s centrem v Chekendi (ázerbájdžánský název), jež bylo následně přejmenováno na Stěpanakert.

Sovětské období se vyznačovalo nárůstem nearménského obyvatelstva v regionu. Politika Ázerbájdžánské SSR se pravděpodobně snažila měnit demografickou situaci v regionu, a tak se během sovětských let procento ázerbájdžánského obyvatelstva oblasti přiblížilo téměř 22 %. Tento jev je možno srovnat s postupy v autonomních oblastech na území Gruzie, kde také probíhaly snahy zvýšit procento obyvatel většinové národnosti státu v autonomní oblasti.

Z hlediska předchozího a budoucího vývoje je možno hovořit o poměrně poklidném období společného soužití. Arméni svoje snahy o předání území pod správu arménské SSR projevovali formou rozličných petic a žádostí k nejvyšším strukturám SSSR.

² SOULEIMANOV, Emil: Konflikt v Náhorním Karabachu, in: Acta universitatis carolinae studia territorialia, Praha, 2007. str. 29.

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž.

Válka v Náhorním Karabachu na konci sovětské éry tzv. arménsko-ázerbajdžánská válka

Na konci osmdesátých let již Sovětský svaz není stejný jako v letech předchozích, svazové republiky již nějakou dobu odstupují od sovětské oficiální ideologie ve vztahu k národnostním otázkám. V rámci oficiální ideologie SSSR byla otázka národnostní příslušnosti víceméně tabu. To se však týkalo pouze veřejného prostoru a oficiálních stanovisek. Na neoficiální úrovni se příslušníci různých národů často setkávali s projevy diskriminace a nesnášenlivosti. Baku jako mnohonárodnostní město bylo dlouhá léta příkladem soužití různých národností, především tedy Arménů, Ázerbájdžánců, Rusů a Židů. Přibližně do konce šedesátých let 20. století bylo obvyklé vidět příslušníky jiné národnosti než ázerbájdžánské, na vysokých a lukrativních pozicích v zemi. Příslušníci arménské i ázerbajdžánské národnosti byli zvyklí žít v sousedství nejen v rámci států, nýbrž i jako sousedé v jednotlivých městech, a dokonce i domech.

Nedá se říci, že by konflikt nebo celkově národnostní problém v době existence SSSR zmizel. Na neoficiální úrovni se sovětský člověk velmi často mohl setkat s antisemitismem, arménofobií či rusofobií. Nicméně otevřené projevy národnostní nesnášenlivosti byly něčím, co mohlo účastníky takového incidentu přivést do problému (obzvláště v případě projevů rusofobie).

Nyní ale sovětskou společností hýbe „glasnost“, která otevírá dosud zamlčovaná nebo zjemňovaná témata. Jedním a možná nejostřejším z nich byla právě výše zmíněná národnostní otázka, která umožňovala otvírat nejen témata historie, ale i veřejně mluvit o aktuálních národnostních problémech v SSSR. Nicméně snahy o připojení NKAO k Arménské SSSR v Arménii v podobě petic a dopisů do Moskvy vznikaly pravidelně při kterémkoli uvolnění během sovětské éry.³ Toto období tedy nebylo a nemohlo být žádnou výjimkou. Sovětský svaz se začíná potýkat s dosud přísně tabuizovaným tématem národnostní otázky, která byla podle sovětských učebnic vyřešena jednou a provždy. Gorbačovova glasnost umožnila, aby se mnohá dlouho zamlčovaná témata znovu objevila. Všechny oficiální představy, které existovaly v sovětských republikách o mnohonárodnostním státu, kde je člověk především komunista a až posléze Rus, Gruzín, či Armén, se v sovětských republikách pomalu ale jistě rozpadaly.

Za bod obratu v eskalaci konfliktu je možno považovat strašlivý masakr arménského obyvatelstva ve městě Sumgait. V Baku následovaly pogromy na arménské obyvatelstvo, které byly ještě masovější než události v Sumgaitu. Arméni byli z těchto měst, kde tvořili významnou část obyvatelstva, vyhnáni. Tyto krvavé události vedly k vyhánění Ázerbájdžánců z Arménie. Tak se rozhořela etnická nenávisť, která v tomto regionu od této doby pouze sílí.

Během sovětské éry žilo na území obou států značné procento obyvatel druhé národnosti. Podle přepisů carských statistik žilo v mnohonárodnostním Baku na začátku 20. století přibližně stejné procento Ázerbájdžánců a Arménů. Na konci arménsko-ázerbájdžánského konfliktu v devadesátých letech dosáhly počty uprchlíků statisícových čísel. Dnes je procento představitelů druhé národnosti na území obou států minimální.

Tento konflikt nebyl střetem mezi karabašskými Armény a Ázerbájdžánci, ale mezi na jedné straně Arménií a Náhorním Karabachem a na straně druhé ázerbájdžánskými vojenskými silami. Rozpad Sovětského svazu tedy přenesl tento konflikt na mezinárodní pole.

Nyní již proti sobě stály dva suverénní státy. Válka v regionu trvala od února 1988 do května 1994, kdy bylo mezi účastníky konfliktu podepsáno příměří, ovšem ozbrojené střety v omezené míře trvaly po celou dobu od jeho podepsání.⁵ Obě země byly těmito boji velmi vyčerpány. V roce 1994 bylo v Moskvě dohodnuto příměří, které je pravidelně narušováno. Arménie se ocitla v blokádě ze strany Turecka a Ázerbájdžánu, která pokračuje dodnes. Tento konflikt přinesl kolem 30 tisíc obětí. A v jeho důsledku muselo několik set tisíc Arménů a Ázerbájdžánců opustit svoje domovy, a odejít tak buď do země původu, nebo do jiných států.⁶

Právní situace NKR/RNK

Na území Náhorního Karabachu existuje tedy fakticky nezávislý stát, jenž není uznán mezinárodním společenstvím států. Dne 2. září 1991 vyhlásil Náhorní Karabach nezávislost, 6. ledna 1992 následně po uskutečněném referendu vznikla

⁵ BROERS, Laurance. Diffusion and default: a linkage and leverage perspective on the Nagorno Karabakh conflict. *East European Politics* [online]. 2016, 32(3), 386[cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21599165.2016.1171210>.

⁶ International Crisis Group, Nagorno-Karabakh: Viewing the Conflict from the Ground, [online], 2005 report n. 166 Europe & central Asia [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/caucasus/nagorno-karabakh-azerbaijan/nagorno-karabakh-viewing-conflict-ground>.

Republika Náhorní Karabach (RNK), kterou však dosud formálně neuznala žádná jiná země. Neuznala ji ani Arménie, a lze ji proto charakterizovat nejlépe jako kvazistát, mezinárodně neuznanou politickou entitu s relativně dobře fungujícími státními institucemi, ve většině ohledů však závislou na Arménii.⁷ Požadavky obou stran (Arménie a Ázerbájdžánu) se od tohoto příměří nezměnily, což pochopitelně přináší komplikace v procesu smíření stran.

⁷ DITRYCH, Ondřej. Náhorní Karabach: etnopolitika a geopolitika konfliktu. 2006. Rigorozní práce. Vedoucí práce PhDr. Emil Souleimanov, Ph.D. str. 43.

„Čtyřdenní válka v Náhorním Karabachu“

Čtyřdenní válka je obecně přijatý název pro události, jež proběhly 1.–5. dubna 2016 v Náhorním Karabachu. Tento konflikt je jedním z tzv. zamrzlých konfliktů⁸ na území bývalého SSSR. V konfliktu, jenž znovu propukl v tomto regionu stojí na jedné straně ozbrojené síly Arménie a Náhorně-Karabašské republiky, a na straně druhé, vojska Ázerbájdžánu.⁹ Podle Thomase De Walla je ovšem termín „zamrzlý konflikt“ poměrně nekorektní, protože příměří fungovalo jen z počátku. V pozdější době se tato hrozba stávala čím dál reálnější. Největším rizikem podle něj zůstává fakt, že jakákoli vojenská agrese se může velmi rychle vymknout kontrole.¹⁰

Konflikt započal v noci z 1. na 2. dubna, kdy se strany vzájemně obvinily ze střelby. Během ranních hodin a poledne následujícího dne již arménská strana oznámila ztráty na životech z řad vojáků. Ázerbájdžánská strana získala pod svoji kontrolu některá teritoria, a to dokonce i ta obydlená, která byla dříve ovládaná armádou NKR. Většinu z nich se podařilo karabašským jednotkám navrátit. Příkladem takové obce je například obec Talyš, která se stala nešťastně známá pro drastické události, které se zde odehrály během ázerbájdžánského vniknutí.

Podle zpráv dostupných z médií se ázerbájdžánská armáda snažila opakovaně do obce proniknout a také se jí to několikrát podařilo. Udržet se zde ovšem nedokázala. Drastické zacházení s mrtvými těly civilistů v obci bylo jakýmsi krvavým vzkazem, který po sobě vojska zanechala.

Arménská strana ovšem územní ztráty přiznává, podle informací dostupných z arménských zdrojů se jedná o desítky, někde i stovky metrů čtverečních. Součástí ztrát jsou i některé strategicky významné výšiny.¹¹

Tento konflikt trval přibližně tři a půl dne, ovšem přinesl všem zúčastněným stranám poměrně velké ztráty, přestože oficiální statistiky obou zemí se od sebe

⁸ Jedná se o konflikty, jež byly důsledkem rozpadu Sovětského svazu. Lze je chápat i jako klíčový faktor nebo příčinu tohoto rozpadu. Ačkoli byli dané konflikty ukončeny příměřím, i přesto tento stav nepřinesl doposud jejich žádné konstruktivní a uspokojivé řešení. Vzhledem k tomu, že řešení nebylo nalezeno, a strany nepodepsaly mírové smlouvy, jsou tyto konflikty považované za nevyřešené ale pouze za dočasně zastavené.

⁹ Ударная война: Какая ситуация сложилась в Нагорном Карабахе. In: Kommersant.ru [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/doc/2960571>.

¹⁰ WALL, Thomas. Azerbaijan at Twenty-Five: A New Era of Change and Turbulence. In: CarnegieEurope.eu [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <http://carnegieeurope.eu/publications/?fa=64671>.

¹¹ 32 Armenian soldiers dead, 121 wounded, 25 missing [online], [cit. 2018-07-23] Dostupné z: <http://www.armradio.am/en/2016/04/06/32-armenian-soldiers-killed-121-wounded-25-missing/>.

velmi liší, společným jmenovatelem zůstává důraz na vysokou ztrátu na straně protivníka.¹² Obě strany použily těžké zbraně a dělostřelectvo. Rovněž jsou potvrzeny oběti z řad civilistů. Ostré ozbrojené střety na hranici neuznané NKR s Ázerbájdžánem započaly v noci z 1. na 2. dubna 2016. Před úsvitem nastoupila ázerbájdžánská vojska s použitím vrtulníků a tanků.¹³ Nejkrvavější boje se vedly o vesnici Talyš. Ázerbájdžánská armáda se několik dní snažila tato teritoria získat pod svou kontrolu, ale nedokázala se v nich udržet. Ázerbájdžán dokonce informace o ztrátách deklaroval jako státní tajemství a žaloval opoziční ázerbájdžánská média, která provedla vlastní investigativní vyšetřování, za jeho zveřejnění.^{14 15}

Strany konfliktu odmítají svou vinu na jeho vypuknutí. Pozadí probíhajícímu v danou dobu v regionu je připisována často zásadní role, a to i přesto, že konflikt má svojí vnitřní logiku, která není bezprostředně závislá na okolním dění. Z faktorů probíhajících na pozadí je vhodné zmínit pád světových cen ropy a z toho vyplývající tíživou ekonomickou situaci v Ázerbájdžánu a politickou roztržku mezi Tureckem a Ruskem.

Pád světových cen ropy přinesl Ázerbájdžánu, jakožto zemi, která je bezprostředně ekonomicky závislá na produkci a obchodu s ropou, poměrně tíživou hospodářskou situaci. Z takové situace nutně vyplývá pokles popularity autoritářského režimu Ilhama Alijeva, pro který je ekonomická nestabilita velmi silnou hrozbou. Ekonomický pokles přináší kritiku režimu ze strany opozice. „Malá vítězná válka“ je tak možným prostředkem pro zvýšení popularity režimu a pro odvedení pozornosti od vnitřních problémů státu.

Porušování lidských práv během dubnového konfliktu

V průběhu konfliktu bylo zaznamenáno několik incidentů porušování lidských práv. Nejznámějším z nich se stal případ arménského vojáka jezidského původu, s jehož

¹² Минобороны Армении обнародовало новые данные о погибших в Карабахе. In: Armeniasputnik.am [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://ru.armeniasputnik.am/karabah/20160413/2965839.html>.

¹³ DYNER, Anna Maria a Konrad ZASZTOWT. The Escalation of the Conflict in Nagorno-Karabakh: Causes and Probable Course. PISM Bulletin [online]. 2016, (26 (876) [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://www.pism.pl/publications/bulletin/no-26-876>.

¹⁴ АНДРЕЕВА, Екатерина. Разоружение и военное сотрудничество как векторы обеспечения национальной безопасности. Управленческое консультирование [online]. 2016, (3.) [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/v/razoruzhenie-i-voennoe-sotrudnichestvo-kak-vektory-obespecheniya-natsionalnoy-bezopasnosti>.

¹⁵ Минобороны о гибели полковника в Карабахе [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://haqqin.az/news/68463>.

setnutou hlavou pózují na fotografii vojáci ázerbájdžánské armády.¹⁶ Fotografie tohoto incidentu se poprvé objevily v ázerbájdžánských skupinách s vojenskou tematikou na sociálních sítích. Jeho tělo bylo v rodné vesnici Artashavan pohřbeno bez hlavy. Na nátlak Červeného kříže ázerbájdžánská strana předala zbytek těla 8. dubna.

Ázerbájdžánští představitelé informace o události popřeli s tvrzením, že fotografie nejsou pravdivé, protože údajně osoba držící hlavu Sloyana nebyla v dobu ozbrojených střetů v předních liniích. Tělo Sloyana bylo ovšem arménské straně předáno bez hlavy a všechny důkazy včetně videa, kde vzdává voják držící hlavu hold organizaci Šedí Vlci,¹⁷ napovídají tomu, že pravděpodobnost pravdivosti těchto fotografií je velmi vysoká.¹⁸

Další potvrzený případ ázerbájdžánské brutality je dokumentován fotografií zohavených těl v obci Talyš, která byla během těchto tří dnů nakrátko dobytá ázerbájdžánskou armádou a potom znovu vrácena pod kontrolu jednotek NKR a arménské armády. Na této fotografii jsou zobrazena zohavená těla dvou starých lidí ve věku 92 let. O této kauze informoval i francouzský zpravodajský server Le Monde.¹⁹ Zastávám názor, že tyto události vedly k zostření napětí mezi zeměmi, taktéž k bedlivějšímu sledování zahraničních médií v naději najít sebemenší zmínku o těchto incidentech.

Geopolitická situace během konfliktu a reakce na konflikt

Za zásadní události, které mohly ovlivňovat vývoj konfliktu, ale v neposlední řadě i jejich odraz v ruském mediálním prostoru považují následující: roztržku mezi Ruskou federací a Tureckem a pokles cen ropy, který mohl ovlivnit politický vývoj

¹⁶ Karabakh conflict: Azerbaijani soldiers behead Ezidi from Armenia [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <http://www.ezidipress.com/en/karabakh-conflict-azerbaijani-soldiers-behead-ezidi-soldier-from-armenia/>.

¹⁷ Organizace rovněž známá pod svým tureckým názvem Ülkü Ocakları, je turecká ultranacionalistická organizace, která bývá často označována jako neofašistická panturkitská organizace. Její představitelé se účastnili bojů o NK již v devadesátých letech.

¹⁸ Ликвидирован один из обезглавивших Кярама Слаяна диверсантов [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.aravot-ru.am/2016/05/09/209288/>.

¹⁹ Dans la guerre sans fin du Haut-Karabakh [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/europe/article/2016/04/11/au-haut-karabakh-l-etat-de-guerre-permanent_4899722_3214.html#sRWLpUcBuCSXXJIs.99;

v samotném Ázerbájdžánu, jenž je na ní přímo závislý.^{20 21} Anna Maria Dyner říká, že konflikt mohl být účelový, aby byla odvedena pozornost od poklesu ázerbájdžánské ekonomiky a problémů z toho vyplývajících.

Podle De Walla má Baku větší důvody porušovat příměří. Ázerbájdžán, který ztratil jednu sedminu svého území, prohrál válku a utrpěl teritoriální ztrátu, používá porušování příměří jako nástroj nátlaku na Jerevan a taktéž jako demonstraci relativity stávajícího stavu. Minská skupina, jeden z orgánů OBSE, sestávající z představitelů Ruska, Francie a USA, která vznikl v devadesátých letech jako orgán pro regulaci konfliktu, ovšem na provokatéra dosud oficiálně nepoukázala.²² Minská skupina, jako orgán je dlouhodobě kritizována všemi stranami konfliktu. Její působení se jimi považuje za neefektivní a dlouhodobě nepřinášející žádné posuny kupředu ve vyjednávacích procesech.

Turecko jako tradiční spojenec Ázerbájdžánu projevilo jako jediná regionální síla, oficiálně podporu jedné ze stran konfliktu, zatímco ostatní regionální a světové síly se snažily o zachování co největší neutrality, a situaci komentovaly výlučně v duchu výzev k vyřešení tohoto konfliktu, a to diplomatickou cestou.^{23 24} S tím je úzce svázán fakt, že Turecko vojensky, energeticky a také pevně politicky a ekonomicky spolupracuje s Ázerbájdžánem. Tyto dva státy jsou spojeny známým heslem „dva státy jeden národ“. Proto je těžké považovat je za klasické politické hráče. Obě země jsou vázány dohodou z roku 2010, která přináší usnesení o strategickém partnerství, ze které vyplývá, že si oba státy budou pomáhat, pokud jeden z nich využije práva na sebeobranu v souladu s článkem 51 Ústavy OSN. Charakter této pomoci je sice v kompetenci vyjednávání mezi představiteli obou

²⁰ Президент Азербайджана пожаловался на измотанность от низких цен на нефть [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.rbc.ru/politics/21/01/2016/56a105689a794749ccbd066c>.

²¹ DYNER, Anna Maria a Konrad ZASZTOWT. The Escalation of the Conflict in Nagorno-Karabakh: Causes and Probable Course. PISM Bulletin [online]. 2016, (26 (876) [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://www.pism.pl/publications/bulletin/no-26-876>.

²² DE WAAL, Thomas. Чем опасно обострение в Карабахе [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://carnegie.ru/commentary/2016/04/03/ru-63215/iwj6>.

²³ DYNER, Anna Maria a Konrad ZASZTOWT. The Escalation of the Conflict in Nagorno-Karabakh: Causes and Probable Course. PISM Bulletin [online]. 2016, (26 (876) [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://www.pism.pl/publications/bulletin/no-26-876>.

státu, ale usnesení velmi přesně zdůrazňuje potencionální využití vojenských prostředků, což potvrzují i společná vojenská cvičení.^{25 26}

Dne 5. dubna bylo dohodnuto ukončení bojů, od 12 hodin začalo během setkání vedoucích generálních štábu obou zemí v Moskvě platit oboustranné ukončení střelby podél celé hranice NKR.

Minská skupina OBSE a její představitelé ze Spojených států, z Francie a Ruska vyzvali 2. dubna obě strany k ukončení veškerých ozbrojených střetů v regionu. Skupina taktéž upozornila na to, že jediné přijatelné řešení situace je diplomatické, nikoliv vojenské.²⁷ Oficiální představitel ministerstva zahraničí Spojených států amerických Mark Toner prohlásil, že USA trvá na dodržení mezinárodního práva, usnesení OSN a Helsinských úmluv během hledání řešení konfliktu, konkrétně tedy s ohledem na práva na sebeurčení národů a zásadu teritoriální svrchovanosti.²⁸

Je velmi pravděpodobné, že ázerbájdžánská vláda chtěla využít nevyrovnaných vojenských sil mezi Arménií a Ázerbájdžánem.²⁹ Ázerbájdžán totiž rozšířil svůj vojenský rozpočet na rekordní úroveň pro nákupy ruských zbraní. Čísla pro rok 2015 ukazují necelých 5 miliard dolarů, včetně nákupu nových tanků.³⁰ Dne 7. září téhož roku prezident Arménie oznámil, že Moskva a Jerevan dohodly podmínky půjčky 200 milionů dolarů na nákup ruských zbraní za nižší ceny. Ázerbájdžán bezpochyby Arménii, co do množství, ale i z hlediska vojenské techniky, předbíhá.³¹ Proto není divu, že se Ázerbájdžán snažil změnit teritoriální *status quo* pomocí vojenské techniky. Takovým způsobem chtěl pravděpodobně donutit Arménii k jednostranným ústupkům.

²⁵ Military-political events in and around Nakhichevan [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://modern diplomacy.eu/2018/04/02/military-political-events-in-and-around-nakhichevan/>.

²⁶ В Нагорном Карабахе объявлено перемирие [online], [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://tvrain.ru/news/v_nagornom_karabahe_objavleno_peremirie-40.

²⁷ Press Release by the Co-Chairs of the OSCE Minsk Group Moscow / Washington / Paris [online]. 02.04 2016 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.osce.org/mg/231216>.

²⁸ США настаивают на принципе самоопределения в Нагорном Карабахе [online], [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://www.gazeta.ru/politics/news/2016/04/04/n_8459627.shtml.

²⁹ DAVTYAN, Azat. Многофакторный анализ и оценка ситуации арцахского конфликта [online]., 2 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://psaa.am/images/PDFs/Azat_Davtyan_Article-PSAA-2017.pdf

³⁰ GRONO, Magdalena. The Shifting Dangers of Nagorno-Karabakh [online], [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://blog.crisisgroup.org/europe-central-asia/2016/02/26/the-shifting-dangers-of-nagorno-karabakh/>.

³¹ DAVTYAN, Azat. Многофакторный анализ и оценка ситуации арцахского конфликта [online], str. 2 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://psaa.am/images/PDFs/Azat_Davtyan_Article-PSAA-2017.pdf

Role Ruské federace v regulaci konfliktu

Rusko a jeho oficiální pozice je pro vývoj řešení konfliktu velmi podstatná. Ruská Federace je jedním z nejdůležitějších geopolitických hráčů v tomto regionu.

V devadesátých letech to byly právě ruské diplomatické síly, jež sehrály důležitou roli v realizaci příměří.

Vzhledem k výše zmíněným faktům, je nutno podotknout, že téma rozboru odrazu tohoto konfliktu v ruských médiích, jsem si vybrala zejména proto, že považuji roli ruských mediálních prostředků a ruského zpravodajství za klíčovou. Pozice Ruské federace je z mého pohledu velmi důležitá, jak pro uchopení vnitřní logiky konfliktu, tak i pro jeho řešení.

Rusko je často vnímáno jako spojenec Arménie a důkazem jsou tomu mezinárodní dohody, které obě země spojují. Jedná se o Unii kolektivní bezpečnosti i o Celní unii, do nichž Arménie v minulých letech vstoupila.^{32 33} Na bázi členství v těchto mezinárodních organizacích, kterými jsou obě země provázané, je možné tyto státy považovat za spojence. Zároveň se na území Arménie nachází vojenská základna ruských vojenských sil, která je pro Rusko podstatným a momentálně jediným strategickým bodem na jižním Kavkaze.

Zásadní roli v pozici Ruské federace v tomto konfliktu ovšem hrají kromě politických zájmů také zájmy ekonomické. Ázerbájdžán jako ropná velmoc je velmi lukrativním obchodním partnerem. Nehledě na bezpečnostní partnerství s Arménií, probíhá mezi Ruskou federací a Ázerbájdžánem obchod se zbraněmi. V roce 2010 Baku nakoupilo zbraně za bezmála 300 milionů dolarů a v roce 2013 dosáhla částka za nákup zbraní od Ruska 1 miliardy dolarů. Tento fakt je, dle mého názoru, jednou z největších překážek a výzev v současných arménsko-ruských vztazích. Dokazují to i vyjádření oficiálních představitelů Arménie, kteří tento moment považují za nejcitlivější ve vztazích mezi oběma zeměmi.^{34 35}

Takový obchod je ruskou stranou často omlouván tím, že se jedná o obchodní spolupráci, ve které nehrají roli státy, které Ázerbájdžánu zbraně poskytují, nýbrž

³² Организация договора о коллективной безопасности [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.mfa.am/ru/international-organisations/1>.

³³ Евразийский Экономический Союз [online]. [cit. 2018-07-03] Dostupné z: <https://www.mfa.am/ru/international-organisations/6>.

³⁴ Президент Армении прокомментировал поставку российского оружия Баку [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://ru.armeniasputnik.am/armenia/20170717/7968436/prezident-armenii-prokommentiroval-dostavku-rossijskogo-oruzhiya-baku.html>.

³⁵ АНДРЕЕВА, Екатерина. Разоружение и военное сотрудничество как векторы обеспечения национальной безопасности. Управленческое консультирование [online]. 2017(3), 57 [cit. 2018-07-03].

samotný fakt jejich nákupu a rostoucí míra zbrojení obou zúčastněných států, které se tak připravují na plnohodnotnou válku.

Často se můžeme setkat s argumentem, že Rusko tak situaci na jižním Kavkaze reguluje. Neméně častým argumentem je to, že Ruská federace v tomto regionu chce hájit především své vlastní zájmy. Z mého pohledu, můžeme situaci chápat jako jakousi obojakou hru, ve které se Rusko snaží zesílit svoji pozici v regionu a kontrolovat procesy, které se v něm odehrávají. Zároveň se také snaží zvýšit svoji ekonomickou roli v regionu.

Role médií v konfliktu

Média v Arménii a Ázerbájdžánu

Role médií je v tomto „zamrzlém“ konfliktu klíčová. Dá se říci, že pokud starší generace ještě čerpaly z vlastních zkušeností s druhým národem (v dobách SSSR Arméni tvořili neodmyslitelnou část mnohonárodnostního Baku, ve kterém se s nimi Ázerbájdžánci mohli setkat; obzvláště školy byly takovým místem, kde se žáci nebo studenti dennodenně setkávali ať už se svými arménskými spolužáky, tak s vyučujícími rovněž arménské národnosti), dnešní generace v obou zemích se však potýkají již s poměrně abstraktními představami o pojmech „Armén“ či „Ázerbájdžánec“.

Nejpopulárnější média obou států nejsou nebo nebyla nezávislá, nýbrž ovládaná vládou, nebo jinými mocnými silami v zemi. V případě Arménie se tato situace ovšem v průběhu psaní této práce mění, protože média dříve ovládaná Republikánskou stranou, nyní ztratila svoji pozici a na jejich místo přichází nezávislá či více demokratická média. Případně můžeme hovořit o jakémsi „osvobození“ stávajících médií od vlivu Republikánské strany, která donedávna byla v Arménii vládnoucí stranou a média využívala k posazování svých zájmů či osobních zájmů vysoce postavených státních úředníků.

Za zásadní rozdíl mezi arménským a ázerbájdžánským prostředím navíc považuji ten, že v Arménii na rozdíl od Ázerbájdžánu, volně fungují nezávislé internetové televize. Navíc, i v době vlády Serže Sargsjana byla Arménie na žebříčku dodržování svobody slova poměrně vysoko. Z postsovětských republik ji předbíhají pouze baltské republiky. Proto na jejím území mohla volně působit světová média. Ázerbájdžán a autoritářský režim Ilhama Alijeva je naopak známý pro pronásledování novinářů a blokaci opozičních internetových televizí. Vzhledem k událostem nedávné revoluce v Arménii a demokratizace i nejpopulárnějších televizních stanic, sílící svobodě slova v zemi, jako hlavním pilíři snah o budování nové občanské společnosti, mohu problematiku médií v regionu ilustrovat spíše na ázerbájdžánském případě.

Podle Ary Harutunjana, z fakulty mezinárodních vztahů petrohradské univerzity, který se věnoval tématu role médií v tomto konfliktu, využívá Ázerbájdžán možností médií a školních učebnic pro výchovu nové generace, která se bude identifikovat s Náhorním Karabachem jako s částí svého státu. Podle něj se

k tomu využívá častých formulací jako „zrádci horší než Arméni“ nebo „tito lidé mají arménskou krev“ dokonce i vůči svým občanům, například ke kandidátovi na Nobelovu cenu, ázerbajdžánskému spisovateli Akramovi Aislimu, který propaguje mír mezi oběma národy a často kritizuje dnešní vládnoucí elity Ázerbájdžánu. Takovým způsobem se podle Harutunjana snaží ázerbajdžánská vláda posílit připravenost lidí bojovat za osvobození „svých“ teritorií na základě vytvořeného obrazu bezcitného nepřítele, který je nositelem všech špatných vlastností. Podle Harutunjana můžeme hovořit o snaze vytvořit nejen obraz nepřítele, ale také obraz vlastní „oběti“, který by měl vést k ochotě občanů účastnit se jakési pomsty. Rétorika arménských médií sice není tak kategorická, ale Harutunjan zmiňuje i zde výroky, jež implicitně evokují obraz nepřítele.

Co se týče Ázerbájdžánu, lze hovořit o nepříliš efektivní strategii, jelikož ázerbajdžánská strana často jako jedno z možných řešení konfliktu navrhuje autonomii Náhorního Karabachu pod jurisdikcí Ázerbájdžánu s požadavkem na navrácení uprchlíků do svých původních domovů.³⁶ Z toho ovšem plyne, že dva národy, které se vzájemně považují za nepřátele, by měly žít společně, což pochopitelně nutně znamená velmi vysoké nebezpečí znovuoobnovy etnických konfliktů.³⁷

Neméně důležité je zmínit, že obyvatelé Ázerbájdžánu se v sociologických průzkumech z roku 2004 vyslovují z 56 % pro začlenění Náhorního Karabachu bez jakéhokoli zachování autonomie. Zde lze bezpochyby hovořit o tom, že procento těch, kteří chtějí Náhorní Karabach připojit bez zachování autonomie, se rok od roku pouze zvyšuje, protože sociologické průzkumy z roku 2013 ukazují již 95 %.³⁸ Právě z důvodu výše zmíněných informací o situaci médií v obou státech, jsem přesvědčena o tom, že ruská média mají v tomto regionu mnohdy roli alternativního zdroje informací, který mnozí vyhledávají právě za účelem získání nezávislých informací, či objektivního posouzení situace v regionu.

³⁶ МАММАДЬЯРОВ, Эльмар., Пределы возможностей лидеров: элиты и общества в нагорнокарабахском мирном процессе. Accord Conciliation Resources [online]. 2005 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://www.c-r.org/downloads/ZURA_Accord_17_russ_2nd_aw_lo_res.pdf.

³⁷ АРУТЮНЯН, Ара. Нагорно-карабахский конфликт в идеологических оценках республики Азербайджан. 21-й век [online]. 2016, (№ 3 (40), стр. 47 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://www.noravank.am/upload/pdf/21_Vek_03_2016.pdf.

³⁸ Caucasus Barometer 2013 Azerbaijan [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://caucasusbarometer.org/en/cb2013az/NK5AZ_1/.

Role televizních programů v Ruské federaci

K lepšímu porozumění důvodů, ze kterých jsem se rozhodla pracovat s reportážemi Prvního kanálu a Rossii 24, jež je zpravodajskou sestrou Rossii 1, je třeba charakterizovat televizní prostředí v RF.

Dle federálního zákona *O prostředcích komunikace*³⁹ existuje v RF jakýsi všeobecně dostupný balíček programů, které mají být k dispozici na celém území RF. Najdeme mezi nimi i státní televizní stanice jako například První kanál a Rossia 24, jež jsem vybrala pro svůj výzkum. Veškeré náklady, které vynaloží programy tohoto balíčku na zajištění vysílání na celém území, jsou financovány z rozpočtu RF. Určení, které kanály do tohoto balíčku patří, je v kompetenci prezidenta Ruské federace.

Podle statistik Levada Centra k roku 2014 je základním zdrojem pro získávání informací pro většinu obyvatel Ruské federace televizní vysílání, i když obyvatelé větších měst čerpají z širokého spektra zdrojů. Televizní zprávy sleduje většina obyvatel Ruska, a to i ti, kteří vykazují čerpání informací z různých zdrojů. Padesátiprocentní část respondentů dokonce uvedla, že získává informace pouze a jen z televizního vysílání. Jedná se o obyvatele menších měst, či starší nebo méně vzdělané osoby. Dalším důležitým faktem je, že z výsledků stejného průzkumu vyplývá, že občané Ruska považují televizní vysílání, tedy vysílání státních televizních kanálů za nejvíce důvěryhodné. Ovšem ne všichni televizní diváci vysílání důvěřují. V Rusku televiznímu vysílání důvěřuje kolem poloviny dotázaných, v Moskvě kolem 65 % z nich.

Z průzkumu je zřejmé, že mnozí jej sledují z nutnosti, protože nemají jinou alternativu. Státní televizní vysílání má nyní monopol na formování veřejného mínění. Internetové zdroje, které se považují za nezávislé, měly v době průzkumu, dokonce i na internetu, jenž je platformou, na niž se lidé obrací pro získání nezávislých informací, menší návštěvnost než stránky státních televizních programů. Televizní zprávy ruští občané sledují nebo mohou sledovat na třech státních programech: První kanál, Rossia 1, NTV. Diváků informačních pořadů nezávislých programů jako například *Dožd'* není více než cca 18 % respondentů. Z průzkumu

³⁹ Федеральный закон: О средствах массовой коммуникации. In: 1991, č. z. 2124-I. Dostupné také z: <http://kremlin.ru/acts/bank/39897#sel=4:12:ije,4:16:aae>.

také vyplývá, že o existenci programu Dožd' ví přibližně 42 % obyvatel Ruské federace, a pouze lehce nad polovinu dotázaných vidělo někdy jednotlivý pořad.⁴⁰ Proto si dovolím soudit, že i přesto, že velmi pravděpodobně od tohoto sociálního průzkumu čerpání informací z opozičních programů vzrostlo, zůstávají státní neboli federální programy klíčovým zdrojem čerpání informací. Z tohoto důvodu bych se chtěla ve své práci zaměřit především na ně a pro srovnání je postavit proti opozičním zdrojům, v tomto případě televiznímu programu Dožd', jehož existence čelí v dnešním Rusku značným překážkám.

Propaganda v ruském mediálním prostoru je častým tématem debat v současné západní společnosti. Propaganda je jako jev něčím, co je pro ruskou každodenní realitu typické. Média jsou nástrojem pro vytváření veřejného mínění v mnohých státech. Rusko je jedním ze států, který svoje mediální prostředí důkladně kontroluje. Zobrazování událostí má předem předvídatelný průběh. Pro většinu vojenských střetů v oficiálním ruském mediálním prostředí jsou užívány velmi emocionální výrazy a viník jednotlivých konfliktů bývá z průběhu prezentace problematiky zřetelný. Často jsou takovým viníkem, na kterého se poukazuje například Spojené Státy.

Tato situace si však od oficiálních médií vyžadovala větší míru objektivity a nestrannosti, která není typickým znakem federálního zpravodajství v RF. Ruská zahraniční politika si nepochybně žádala, aby média během dubnové Čtyřdenní války jednala velmi opatrně a jemně. Bylo nutné přistupovat velmi rozvážně k sebemenším detailům takového zpravodajského vysílání. Tento úkol byl tedy pro federální programy mimořádně složitý.

K tomuto konfliktu se nepřistupuje stejně jako k většině aktuálních konfliktů ve světě. Jejich zobrazení nemá ilustrovat ve zmenšeném měřítku dva protipóly globální politiky. Vyostření střetu je pro Ruskou federaci velmi riskantní, mohlo by ji totiž na základě deklarácí ODKB přivést do války, anebo jej může připravit o spojence a strategickou pozici na Kavkaze. A tak bylo třeba postupovat velmi rozvážně.

⁴⁰ Российский медиа-ландшафт: телевидение, пресса, интернет [online]. Zveřejněno: 18.07.2014 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.levada.ru/2014/07/18/rossijskij-media-landshaft-televidenie-pressa-internet-2/>.

Odras konfliktu v ruském mediálním prostoru

První kanál 2. dubna – Zpravodajský pořad Vremja

Ranní reportáž⁴¹ ve zprávách na ruském Prvním kanále informuje o vyostření situace na hranici Náhorního Karabachu a Ázerbájdžánu. Jedná se o velmi stručnou reportáž, která má čistě informativní charakter a pouze stručně shrnuje oficiální pozice obou států. Veškerá tvrzení se odvolávají výlučně jen na oficiální pozice států.

V následující polední reportáži⁴² je možné sledovat velmi podobnou rétoriku.

Poměrně strohé věty bez emocionálního zabarvení, které jsou dle mého velmi netypickým znakem pro současnou ruskou žurnalistiku. Obecně je v těchto dvou reportážích velmi mnoho opatrných obrátů a nestranných soudů. Každé informativní souvětí je započato slovním obrátem „z prohlášení“ nebo „podle slov“ ... To naznačuje značnou snahu o nestrannost a opatrnost veškerých vyjádření. Je nutno zdůraznit i velmi vyrovnaný poměr citací představitelů obou zemí. Z textového přepisu je patrné, že ve druhé reportáži bylo oběma stranám věnováno po dvou odstavcích a závěrem byl dán prostor ruskému ministerstvu zahraničí, které zdůrazňuje svoji nestrannost a vyzývá oba státy konfliktu ke zdrženlivosti. Těsně po tomto vstupu je vysílána reportáž s apelem prezidenta Ruské federace Vladimira Putina na okamžité přerušení střelby a oznámení o jeho velkém znepokojení ze stávající situace.

Následující podvečerní reportáž⁴³ shrnovala opět pouze pozice všech stran konfliktu, velký důraz byl kladen na nepřehlednost situace a nedůvěryhodnost záběrů kolujících v danou dobu internetem a sociálními sítěmi. Oběma stranám je zde připisována stejná rétorika, tedy rétorika popírání vlastní odpovědnosti za vzniklou situaci, důraz na civilní oběti na vlastní straně, a v neposlední řadě velkou vojenskou ztrátu protivníka.

Videoreportáž také informuje o roli Ruské federace v regulaci konfliktu a o vyjednávání ministra zahraničí Sergeje Lavrova s hlavami obou států. Dále reportáž

⁴¹ Резкое обострение ситуации в Нагорном Карабахе [online]. Zveřejněno: 02.04 2016, 10:00 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.1tv.ru/news/2016-04-02/299618-rezkoe-obostrenie-situatsii-v-nagornom-karabahe>.

⁴² Об обострении ситуации в Нагорном Карабахе объявили и в Ереване, и в Баку [online]. Zveřejněno: 02.04 2016, 12:00 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.1tv.ru/news/2016-04-02/299626-ob-obostrenii-situatsii-v-nagornom-karabahe-ob-yavili-i-v-erevane-i-v-baku>.

⁴³ Минская группа ОБСЕ обсудит обострение ситуации в Нагорном Карабахе [online]. Zveřejněno: 02.04 2016, 18:00 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.1tv.ru/news/2016-04-02/299638-minskaya-gruppa-obse-obsudit-obostrenie-situatsii-v-nagornom-karabahe>.

pouze informuje o znepokojení Minské skupiny OBSE s touto situací. Několikero vstupů od oficiálních představitelů zúčastněných stran střídají záběry na údajně jedny z mála potvrzených nahrávek z místa. Tento úsek se bude opakovat v několika dalších vstupech během následujících hodin a dnů. Jedná se o záběry z mimořádných bezpečnostních rad a oficiálních projevů hlav států. Zde lze pozorovat tendenci vytváření dojmu velmi nepřehledné situace, ve které se jen velmi těžko dá věřit jedné ze stran a přiklonit se k ní.

Velmi zajímavé je srovnat tyto dvě reportáže s těmi, které běžely v danou dobu na opozičním televizním programu *Dožd'*.⁴⁴ Zde se totiž setkáváme s daleko podrobnějším rozbohem událostí dne. Jsou nám představena tvrzení obou stran o obětech a teritoriálních ziscích. Několika živými vstupy se moderátorka zpravodajského pořadu *Итоги* spojila s velvyslancem Ázerbájdžánu v Moskvě Poladem Bülbüloğlu, s opoziční poslankyní arménského Národního shromáždění Zaruhi Postanjinjan, s představitelem NKR Albertem Andrjanem a v neposlední řadě s profesorem doktorem historických věd Andrejem Zubovem, který velmi podrobně pojednal o situaci. „Tato válka byla velmi dlouho očekávaná. Iniciativa v tuto chvíli jde ze strany Baku. Arménie k dnešnímu dni dosáhla svého a kontroluje celou hranici s Náhorním Karabachem, nesmíme zapomínat, že Arménie nyní okupuje 1/5 ázerbájdžánského území. Oba prezidenti jsou nyní ve Spojených státech. Pro Baku je tak velmi výhodné pokusit se ovládnout nová území, případné selhání potom svalit na generály. A v případě zisků a obnovení teritoriální celistvosti, obnovit popularitu prezidenta v zemi s poměrně nízkou životní úrovní. Výsledkem je tedy válka, umírají lidé. Pokud se Arménii podaří obnovit svoje pozice, válečné střety odezní. Pokud nikoliv, rozjede se plnohodnotná válka. Ázerbájdžán je bezpochyby diplomaticky ve svých krocích podporován Tureckem, vztahy Turecka a Ázerbájdžánu jsou pevné. Turecko má zájem na tom, aby Jižní Kavkaz přestal být sférou vlivu Ruska. Pokud tedy boje neskončí v nejkratším možném čase, bude muset Rusko zaujmout pozici jedné ze stran. Nemůže nadále podporovat obě strany, pokud podpoří Arménii, což je pravděpodobné, bude Ázerbájdžán ještě více sblížen s Tureckem, a Recep Erdogan tak rozdělí Jižní Kavkaz na dvě sféry vlivu. Ideální situace bude navrátit vše ke *statu quo ante bellum*. V tuto chvíli má v regionu USA a Rusko stejné zájmy – udržet mír.

⁴⁴ Сколько человек погибли в Карабахе, и будет ли теперь война? [online]. Zveřejněno: 02.04 2016, 18:00 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://tvrain.ru/teleshov/here_and_now/2_apr-406653/.

Ázerbájdžán s Tureckem mají zájmy odlišné,“ řekl profesor doktor Andrej Zubov v pořadu.

První kanál 3. duben – Zpravodajský pořad Vremja

Dne 3. dubna⁴⁵ již přicházejí reportéři s poměrně emocionálnější rétorikou zobrazování událostí. Zpochybňování internetových zdrojů, jenž během konfliktu zobrazovaly poměrně důvěryhodné události, můžeme považovat za poměrně typický rys ruského oficiálního televizního prostoru. Internet je v tuto chvíli jedinou existující platformou, z níž mohou občané Ruské federace čerpat nezávislé a objektivní informace. Tuto tendenci velmi intenzivního zpochybňování internetových zdrojů můžeme v ruských televizních pořadech sledovat tedy i v jiných kontextech.

Hromadění vojenské techniky podél hranice bylo zobrazeno taktéž jako pouhý nepotvrzený záběr z internetu, bez dalšího komentáře, zda je pravděpodobné, že jsou záběry autentické a mohou odpovídat skutečnosti. Neméně důležitý je fakt, že chybí rozbor důvodů vzplanutí konfliktu, možných jeho řešení či dalšího vývoje. Divákům jsou tedy představena velmi stručně shrnutá a dalším komentářem nerozvinutá fakta.

V odpoledním vysílání⁴⁶ je opět maximální pozornost věnována tomu, že se strany vzájemně obviňují ze započetí střelby, což z mého pohledu není příliš konstruktivní postup pro představení situace. Chybí jakýkoliv analytický rozbor konfliktu nebo možných záměrů provokace na frontové linii. Velký důraz je kladen opět na nespolehlivost záběrů z internetu. Poměrně důrazně zaznívá zmínka o roli Ruska v procesu regulace konfliktu.

Co konkrétně mohl průměrný divák, který není blíže seznámený se situací v regionu pochopit o aktuálním dění, je velmi diskutabilní. Je velmi pozoruhodné, že se v komentáři k událostem nesetkáváme se zmínkou o tom, že v posledních letech se pravidelně na hranici NKR a Ázerbájdžánu odehrávají vojenské střety. Přestože

⁴⁵ Напряженной сохраняется обстановка в Нагорном Карабахе [online]. Zveřejněno: 03.04 2016 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2016-04-03/299653-napryazhennoy_sohranyaetsya_obstanovka_v_nagornom_karabahe.

⁴⁶ Москва призывает стороны конфликта в Нагорном Карабахе к прекращению огня и диалогу [online]. Zveřejněno: 03.04 2016 |12:00 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2016-04-04/299709-moskva_prizyvaet_storonu_konflikta_v_nagornom_karabahe_k_prekrascheniyu_ognya_i_dialogu.

v regionu neprobíhala plnohodnotná válka, byly tyto střety tak pravidelné a časté, že o fungujícím příměří šlo hovořit jen velmi těžko.

Reportáž televizní stanice Dožd', kterou jsem si vybrala pro srovnání s federálními programy byla oproti tomu velmi dobrým příkladem, jak šlo eventuálně rozebrat situaci. Jak mohla být reflektována a představena ruskému divákovi, který by v takové situaci nemusel čelit velmi zdoluhavému výčtu jmen a funkcí osob, jež jsou znepokojeny situací.

První kanál 4. duben – Zpravodajský pořad Vremja

Během dne byla největší pozornost věnována vzájemným obviněním Arménie a Ázerbájdžánu a rovněž oficiálním prohlášením představitelů všech zúčastněných stran. Čas, který by mohl být věnován konkrétnímu popisu událostí či rozhovorům s experty na tento region, byl z většiny věnován citacím ruských politiků s apelem na okamžité ukončení vojenských střetů.

Následující záběry jsou věnovány předsedovi státní dumy Sergeji Naryžkynovi a jeho výzvě k neprodlenému navázání dialogu mezi oběma zeměmi. „Rusko po dobu celého konfliktu vede intenzivní snahu o regulaci konfliktu, a to nejen v Minské skupině. Musím říci, že Rusko má, daleko více než ostatní státy, zájem na obnovení míru na Jižním Kavkaze. Cesta k takovému obnovení, leží pouze a jen v dialogu a kompromisu. O takový dialog musíme usilovat neustále,“ řekl Prvnímu kanálu Sergej Naryžkyn. Následovala shrnutí událostí předešlých dnů a hodin. Jedná se ovšem o znovu velmi povrchní zopakování předešlých záběrů a komentářů.

První kanál 5.duben – Zpravodajský pořad Vremja

Polední vysílání⁴⁷ přichází se zprávami o plánovaném speciálním zasedání rady OBSE, kde mají vystoupit představitelé Minské skupiny OBSE, tam by měli její členové představit svoje návrhy řešení vzniklé situace v Náhorním Karabachu. Dále následují oznámení o situaci v samotném Náhorním Karabachu, vzájemná obvinění obou stran z nočního použití těžké dělostřelecké techniky, a informace o tom, že počet obětí a ztrát je stále neznámý a prohlášení obou stran o něm si stále protirečí.

⁴⁷ В Вене обсудят, как погасить разгоревшийся с новой силой конфликт в Нагорном Карабахе [online]. Zveřejněno: 05.04.2016 [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2016-04-05/299774-v_vene_obsudyat_kak_pogasit_razgorevshisya_s_novoy_siloy_konflikt_v_nagornom_karabahe.

V této reportáži je již komentář doprovázen videi z archivu ministerstva zahraničí samotného Ázerbájdžánu a následně několika záběry ze strany pozic NKR. Rovněž byl opět citován tiskový mluvčí ministerstva obrany Ázerbájdžánu, který prohlásil, že reakcí na jednostranné vyhlášení příměří Ázerbájdžánem bylo z arménské strany ostřelování obydlených zón podél hranice. „Odpověď bude drsná,“ prohlásil.

Posléze pokračuje komentář moderátorky, který shrnuje deklarované počty obětí konfliktu. „Informační duel pokračuje. Posoudit skutečné rozměry konfliktu lze pouze nepřímo. O ztrátách víme pouze to, co strany samy přiznají. Baku hovoří o 16 mrtvých vojácích, Stěpanakert o 10 padlých. Stěpanakert také potvrzuje, že se v některých místech ázerbajdžánská armáda posunula kupředu, ale pouze jen o stovky metrů,“ komentuje moderátorka pořadu záběry střetů.

Následuje vystoupení vedoucího operativního oddělení Obranné armády NKR Viktora Arstamyana. „Dávat si takové cíle, při kterých je třeba zabíjet lidi, tedy svoje vlastní vojáky, kvůli nějakým dvěma stům nebo pěti stům metrů, operativní vedení nebude,“ řekl v pořadu Arstamyan. Posléze pokračuje komentář moderátorky, který je doprovázen záběry ze školy v NKR, kterou zasáhla střela. Na těchto záběrech ochranka prochází zdemolovanými chodbami školy a potvrzuje jedno zraněné a jedno usmrcené dítě, které našel v prostorách budovy.

Bezprostředně po těchto záběrech přichází záběry z opačné strany hranice. Krvácející zraněné dítě a záběry civilistů s komentářem: „Ázerbájdžánské programy informují o třech mrtvých a pěti zraněných, mezi kterými jsou i děti. Tvrdí, že arménská strana obstřeluje obytné čtvrti. V předvečer ministr obrany Ázerbájdžánu dal příkaz všem vojenským jednotkám být připraveni k úderu na Stěpanakert. Přesto i Baku i Jerevan dávají znát, že ještě není překročena hranice toho, kdy tento velmi vážný vojenský konflikt přejde do plnohodnotné války. Proto existuje naděje, že při spolupráci světového společenství strany přestanou střílet,“ zní v komentáři.

Celkový dojem z reportáže je velmi zmatečný, jednotlivé vstupy spolu jen velmi málo souvisí, jen těžko si divák může udělat komplexní obrázek o probíhajícím konfliktu, obzvláště takový divák, který není obeznámen s děním v regionu a s regionem samotným, jen těžko hledá souvislosti mezi jednotlivými záběry. Jediné, co naprosto jistě takový divák pochopí, jak je naléhavý apel Ruska na ukončení střelby a jeho celkovou zainteresovanost v obnovení příměří.

V odpoledním vysílání⁴⁸ se již divák dozvídá o ukončení střelby. „Dnes Arménie i Ázerbájdžán potvrdili, že po dobu vyjednávání se přestane na frontové linii střílet. Toto tvrzení tedy nepřímou potvrzuje, že vyjednávání probíhají. Kde a jak, přesto není jasné. Všichni doufají, že toto zatím velmi křehké příměří se nakonec ustálí do „normálního klidného života,“ uvádí moderátorka reportáž z Arménie. Na dalších záběrech již divák může sledovat rozhovory z ulic Jerevanu. „V novinových stáncích jsou zatím noviny se zprávami z fronty, ale o aktuálním příměří již vědí všichni,“ uvádí reportér následující rozhovor s kolemjdoucí ženou. „Chci, aby bylo všechno jako dřív, aby to skončilo rychle. Chci, aby vše bylo jako včera a především (pravděpodobně má na mysli období, než započaly vojenské střety),“ odpovídá žena na otázku reportéra, ohledně vzniklé situace.

Skutečnost, že nejsou dotazováni například obyvatelé Stěpanakertu či jiných karabašských obcí je z mého pohledu nepochopitelná. Další skutečností, která naznačuje opatrnost, je fakt, že položení otázky bylo vystříženo a není tedy jasné, na co konkrétně byla tato starší paní dotazována. Použitá formulace „včera nebo především“ navíc působí nejednoznačným dojmem. Časový úsek věnovaný tomuto minirozhovoru byl až příliš krátký.

Následuje vstup z Náměstí republiky v Jerevanu, kdy reportér konstatuje skutečnost, že příměří je zatím velmi křehké s odvoláním na záběry z ranní epizody programu, kde byly zobrazeny oběti z obou stran hranice.

Reflexe v dalších pořadech na Prvním kanále

Je třeba zmínit skutečnost, že ruská televizní tradice zná jakousi „politickou talk show,“ která nemá přesně daný systém, jak se v ní má diskutovat. Hlavními aktéry v ní jsou tzv. experti, tedy lidé různých vzdělání a oborů spojených s problematikou, kteří se vyslovují k předem danému tématu.

Takové pořady jsou většinou moderovány dvojicí moderátorů, kteří korigují proces diskuze a pořadí vystoupení expertů. Experti jsou zpravidla seznámeni proporcčně tak, aby většina z diskutujících prezentovala „prokremelské“ názory a proti nim skromný počet opozičně smýšlejících diskutujících. Vzhledem k tomu, že nejsou předem daná pravidla diskuze, často dochází k zvyšování hlasu a překřikování.

⁴⁸ В Нагорном Карабахе перестали стрелять: Баку и Ереван пытаются договориться [online]. Zveřejněno: 05.04.2016 [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2016-04-05/299792-v_nagornom_karabahe_perestali_strelyat_baku_i_erevan_pytayutsya_dogovoritsya.

Hosté neboli experti jsou vybíráni ke každému tématu zvlášť, a proto již z výběru pozvaných diskutujících je možné predikovat předpokládaný průběh diskuze. Často jsou voleny emocionální a svérázné osobnosti, které velmi impulzivně reagují na dané téma a své oponenty.

Ve zkoumaných dnech se v těchto pořadech také diskutovalo o dění v Náhorním Karabachu. Ovšem již z výběru hostů bylo zřejmé, že diskuze bude probíhat poměrně nepřehledně, jelikož někteří z nich jsou velmi častými hosty těchto pořadů a jsou známi pro svoji impulzivnost a radikální politické názory. Například turecký novinář ázerbájdžánského původu Fuad Abbasov, který se pravidelně účastnil takových talk show, několikrát projevoval přímou slovní agresi vůči ostatním diskutujícím. Je také znám pro svoje výroky, kde otevřeně nabádá k národnostní nesnášenlivosti vůči Arménům v RF.

Neméně časté jsou ze strany těchto diskutujících i provokace k národnostní nesnášenlivosti. Proto již fakt účasti takových osob napovídá, že diskuze nebude dodržovat základní pravidla slušného dialogu, který můžeme považovat za konstruktivní diskuzi. Je navíc velmi zarážející, že tyto osoby jsou opakovaně připouštěny k diskuzi, i přestože se takových excesů dopouští.

Pokud vezmeme jako příklad pořad *Время покажет*,⁴⁹ který 4 dubna odvysílal První kanál, můžeme si všimnout, že pozice ruských diskutujících je většinou zmenšeninou „nestranné a objektivní“ pozice Ruska.

Arménští a ázerbájdžánští diskutující jsou tedy konfrontováni v přítomnosti ostatních pozvaných hostů. V této epizodě pořadu jeden z pozvaných hostů, tzv. expertů, Gejdar Džemal na otázku, co vyvolalo obnovení konfliktu, poměrně úhybně s odklonem od tématu diskuze odpovídá: „Je třeba pochopit, jak se do tohoto regionu Arméni vůbec dostali. Armény tam totiž přivezl Gribojedov,⁵⁰ aby vytvořil ‚polštářek‘ mezi Ázerbájdžánci a Turky.“ Načež se mu dostalo ze sálu odpovědi: „Toto je šílenost, takovou myšlenku může vyřknout pouze psychicky nemocný člověk.“ Gejdar Džemal⁵¹ na tuto reakci odpověděl následujícím způsobem: „Musíte si uvědomit, že mluvíte s Arménem. Natahali jste si sem Armény a teď se tu s nimi musíme...“

⁴⁹Конфликт в Нагорном Карабахе. Время покажет [online]. Zveřejněno: 04.04 2016 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.1tv.ru/shows/vremya-pokazhet/vypuski/chast-2-vremya-pokazhet-vypusk-ot-04042016>.

⁵⁰A.S. Gribojedov – ruský diplomat působící v Persii, známý dramatik.

⁵¹Ruský islámský revolucionář, předseda Islámské rady Ruska.

Na tomto případě je možné sledovat, že se někteří hosté těchto pořadů dopouští záměrné dezinformace a manipulace s veřejným míněním. Velmi často se také setkáváme s agresivním chováním k ostatním diskutujícím, a to především s narážkami na jejich etnický původ. Na tento celý dialog zareagoval moderátor následujícím způsobem: „Máme tu stejný počet Arménů a Ázerbájdžánců a existuje jediný způsob, jak se můžete domluvit, a tj. přítomnost Rusů. To už tak je historicky.“

Gejdar Džemal byl poměrně častým hostem a expertem v rádiových a televizních pořadech týkajících se dané problematiky. Velmi často otevřeně nabádal k národnostní nesnášenlivosti. Například v tomto daném pořadu, při vedlejší diskuzi o pozici Turecka v syrském konfliktu, reaguje na ruského diskutujícího slovy: „Vy jste Armén?“

Na tomto případě je tedy možné demonstrovat, že i přes jakousi snahu v těchto pořadech analyzovat události v regionu, či hovořit o možných verzích vývoje situace (dále se v pořadu hovoří o možných scénářích vypuknutí ozbrojených střetů), jsou všechny takové diskuze přerušeny nevhodným chováním diskutujících.

Tyto diskuzní pořady byly také platformou, kde se užívala slovní spojení a slova, která by se dala nazvat jakýmsi „slovníčkem pro karabašský konflikt“. Jelikož RF považuje obě země za svoje spojence či partnery, bylo nutné definovat její pozici v tomto konfliktu i správným pojmenováním vztahu k oběma zemím. Pro Arménii tak bylo velmi často používáno slova „союзник“, což v překladu do češtiny znamená „spojenec“. Důvody jsou velmi očividné, jedná se o kladení důrazu na členství v Celní Unii a ODKB.

Ve spojitosti s Ázerbájdžánem se nejčastěji můžeme ve vysílání setkat se slovním spojením „стратегический партнер“, v překladu „strategický partner“. Toto slovní spojení je velmi špatně rozšifrovatelné, dle mého se jedná o definici obchodního partnerství, zejména obchodu se zbraněmi a energetické spolupráci mezi RF a Ázerbájdžánem.

Lze zde pozorovat velmi odlišné užití slova „partner“ v kontextu tohoto konfliktu, od užívání slova v jiných souvislostech především od jeho užívání ve vztahu k západním mocnostem. K nim se toto slova užívá v ruském federálním mediálním prostoru se značnou nadsázkou, a to dokonce i prezidentem Ruské federace Vladimírem Putinem, který toto slovo často používá ve vztahu ke Spojeným Státům.

Zpravodajský pořad Subotnie Vesti s Sergejem Brilovym 2. dubna

Reportáž zpravodajského pořadu televizního programu Rossia 24 se odvolává na záběry přímo z místa nočního vyostření konfliktu agentury Reuters. Reportáž je uvedena moderátorem jako reportáž o velmi znepokojujícím a rozporuplném dění dnešního dne, který byl plný tvrzení, jež si protiřečí. „Taková krajní vyjádření, se kterými vystoupily, v abecedním pořádku (zdůrazněno) Baku a Jerevan, jsou ojedinělá od uzavření příměří v regionu v devadesátých letech. O počtu mrtvých a zraněných se informace různí, obě strany však hovoří o několika desítkách.“ Následují záběry agentury Reuters, na kterých je zobrazený sestřelený letoun, ovšem komentátor dále neupřesňuje, jaké ze stran patřil, nebo kterou stranou byl sestřelen.

Veliký důraz je naopak kladen na citování zpravodajských agentur, což opět není, dle mého, velmi typickým rysem ruských zpravodajských pořadů. Vedle zdůrazňování výčtu jmen v abecedním pořádku, tyto jevy považuji za typické především pro reflexi tohoto konfliktu.

Dále komentář pokračuje: „Prezident Vladimir Putin projevil lítost nad vyostřením situace a vyzval zúčastněné strany ke zdrženlivosti. V průběhu mimořádných telefonních rozhovorů se spojil ministr obrany Sergej Šojgu se svými kolegy z obou kavkazských republik. Hovořil s nimi o nutnosti okamžitého ukončení bojů a stabilizace situace. Navážeme tedy na téma vojensko-strategické taková organizace jako ODKB, jejímž členem je Arménie (dlouhá pauza). Tak tedy generální sekretář ODKB Nikolaj Borduža již o vzniklé situaci hovořil s představiteli Arménie, tedy s ministrem zahraničí Eduardem Nalbaldianem, a ministrem obrany Seiranem Ohanyanem. Tiskové oddělení ODKB upřesňuje, že se Borduža s Nalbaldianem jednoznačně shodli na dalších krocích pro stabilizaci situace a ukončení ozbrojených střetů. S Nalbaldianem, ale i s ministrem zahraničí Ázerbájdžánu se spojil ministr zahraničí Sergej Lavrov. Představitelka ministerstva zahraničí Maria Zacharova doplnila, že Rusko vede vyjednávání s partnery z Minské skupiny OBSE. V úterý tato skupina bude o situaci jednat ve Vídni.

Mezitím, hned po Moskvě, vyjádřili znepokojenost i v Evropě. Představitelka nejvyšší rady pro politiku bezpečnosti a mezinárodní otázky EU Frederika Morini a ministr zahraničí Německa Frank-Walter Steinmeier také vyzvali strany nestřílet a raději se dohodnout. Ovšem je jasné, že mnohé závisí na bojovnících jednotlivých

stran na hranici obou zemí, a především na jejich velitelích. Čekáme, co přinese již další noc,“ dodává moderátor pořadu Sergej Brilov.

Komentář je celkově velmi zmatečný, dlouhé výčty představitelů institucí, kteří se vyjádřili k probíhajícímu dění v regionu jsou náročné nejen pro diváka, ale rovněž i pro moderátora.

Zpravodajský pořad Vesti – 3. duben

Následující ranní reportáž⁵² je velmi stručná a znovu velmi málo informativní. Ve vysílání jsou pouze shrnuta obvinění obou stran: „Ministerstvo obrany Arménie oznámilo, že ázerbájdžánské ozbrojené jednotky v noci obnovily ostřelování pozic armády nepřiznané republiky. Ázerbájdžánská strana oznámila, že arménské jednotky ostřelují obydlené části, jež se nacházejí podél linie hranice. Mrtví nejsou. Připomenu, že v předvečer těchto událostí vyzval prezident RF Vladimir Putin obě strany k neprodlenému ukončení bojů a projevení zdrženlivosti. Stejnou pozici zastává generální tajemník OSN Pan Ki Mun, ten prohlásil, že strany musí ukončit boje,“ zaznělo v komentáři záběrů z nočních ozbrojených střetnutí.

V podvečerním vysílání⁵³ jsou zopakována všechna předešlá vyjádření Vladimira Putina a výzvy OSN k ukončení bojů. Vyskytuje se zde ovšem nová informace o oznámení Ázerbájdžánem o jednostranném ukončení střelby a vyhlášení příměří. Zároveň je uvedeno, že arménská velitelství tyto tvrzení vyvracejí a tvrdí, že střelba nadále pokračuje.

Dále můžeme opětovně sledovat pouhé shrnutí vyjádření obou stran konfliktu, znovu bez analytického komentáře budoucího vývoje situace. „Podle informací agentury Sputnik oběma stranami je ostřelováno město Martakert. Baku přitom oznámilo, že dostalo pod kontrolu výšiny kolem obce Talyš. Poradce ministra obrany Arménie ovšem oznámil, že situace okolo těchto karabašských střetů je pod kontrolou arménských vojáků,“ zaznělo v komentáři záběrů z předchozí reportáže. Překvapující skutečností je, že zcela chybí vstupy reportérů právě z místa válečných událostí. V tom

⁵² В Нагорном Карабахе снова идут бои [online]. Zveřejněno: 03.04.2016 [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.vesti.ru/videos/show/vid/675673/#>.

⁵³ В Нагорном Карабахе заявляют об обстрелах со стороны Азербайджана [online]. Zveřejněno: 03.04.2016 [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.vesti.ru/videos/show/vid/675693/#>.

spočíval zásadní rozdíl, mezi zobrazováním těchto událostí federálními programy a například opozičním programem Dožd'.

Dožd' se pravidelně spojoval s reportéry působícími v zóně konfliktu, ať už to byli přímo novináři vlastního televizního programu, nebo novináři jiných zpravodajských programů či serverů. V podvečer 3. dubna, kdy na federálních programech běžely výše zmíněné záběry se strohým komentářem, se na televizním programu Дождь spojili v přímém přenosu například s Iljou Baranovem, speciálním reportérem agentury Kommersant, který se nacházel v Náhorním Karabachu a mohl tak pozorovat situaci z bezprostřední blízkosti. V reakci na oficiální prohlášení Baku o okamžitém jednostranném vyhlášení příměří a přerušeni střelby, byl reportér dotazován ohledně podrobností a pravdivosti takových prohlášení.

„Dnes brzy ráno jsme jeli z Arménie do Náhorního Karabachu, ale žádné kolony vojenské techniky, či vojáky na cestě jsme neviděli. Ve Stěpanakertu je vše velmi klidné, frontová linie je cca 60 kilometrů daleko. Ovšem teď jsme byli ve městě Martakert, to je takové okresní centrum, tam jsou ázerbájdžánské jednotky přibližně 5 kilometrů daleko. Tam neustále slyšíte, jak něco letí tam a něco zpátky. Jsou vidět čerstvě rozbité domy. Například dnes ráno ‚přiletělo‘ v poledne. Je tam kompletní škála vojenské techniky. Zatím jsem zde neviděl mezinárodní pozorovatele, ani OBSE ani OSN. Ve městě je zavřeno úplně vše, restaurace, kavárny. Když se zeptáte, zda je to spojeno se začátkem války, mnozí krčí rameny a říkají, že majitel musel evakuovat příbuzné. Možná je to proto, že je neděle, to nevím,“ řekl Ilya Baranov televiznímu programu Dožd'.

Navíc, v ten samý den, se v pořadu Здесь и сейчас, který byl odvysílán stejným opozičním programem, moderátoři pořadu spojili živým přenosem s představitelem Institutu občanské společnosti Artakem Kirakosjanem, aby s ním prodiskutovali informace o mimořádném zájmu dobrovolníků připojit se k řadám regulérní armády a bojovat tak na straně NKR. Rozhovor s tímto představitelem arménské organizace Institut občanské společnosti se týkal nejen dobrovolníků, ale i údajného jednostranného vyhlášení příměří a okamžitého ukončení střelby. Mnohé části tohoto rozhovoru by byli ve vysílání federálních programů zcela nepřijatelné. Například část, kdy hovoří o tom, že mnozí z neziskových organizací v Ázerbájdžánu, se kterými spolupracoval jsou dnes uvězněni právě za spolupráci s Armény, by jen

těžko mohla zaznít v pořadech federálních programů, protože se RF vyhýbá kritice autoritářského režimu Ilhama Alijeva.⁵⁴

Časově jsou obě reportáže, těchto televizních programů vysílány přibližně ve stejné době. Přesto jsou informace, které dostává divák Rossiya 24 a Dožd' velmi odlišné. Zatímco Дождь již 2. dubna přináší analýzu situace a snaží se vývoj situace predikovat, hlavní zpravodajský kanál Ruské Federace se omezuje na pouhý výčet prohlášení jednotlivých osob či institucí, bez živých vstupů či rozsáhlejších rozhovorů s odborníky nebo svědky událostí.

Zpravodajský pořad Vesti – 4. duben

Vstup je v odpoledním vysílání⁵⁵ zahájen opětovným opakováním výzev Vladimira Putina k ukončení vojenských střetů podél hranice. Úvodem zaznívá prohlášení Dmitrije Peskova, tiskového mluvčího prezidenta RF, ve kterém je oznámeno, že Vladimir Putin se zatím nespojí s hlavami obou zemí, nýbrž pouze s jejich premiéry. „Situace vyvolává velmi vážně znepokojení Kremlu, je vytvářeno velké úsilí, jak na úrovni Moskvy – Jerevanu a Baku, tak i na úrovni mezinárodních institucí. Toto úsilí bude pokračovat i nadále, v první řadě pro docílení opětovného navrácení k režimu příměří,“ řekl pořadu Vesti tiskový mluvčí prezidenta RF Dmitrij Peskov.

Dále reportáž pokračuje komentářem ministra zahraniční RF Sergeje Lavrova, který svým komentářem shrnuje předešlá prohlášení představitelů vlády RF a prezidenta Vladimira Putina, vyslovuje naději v to, že obě strany konfliktu budou naslouchat apelům ze strany Ruska. Dále se reportáž věnuje prohlášením Sergeje Lavrova, ohledně regulace situace Podněstří, což je zapříčiněno tím, že tento vstup byl záznamem z rozhovoru ze setkání s ministrem zahraničí Moldávie.

Zpravodajský pořad Vesti – 5. duben

Přibližně polovina ranní reportáže⁵⁶ je věnována nadcházející schůzi Minské skupiny OBSE ve Vídni. Následují obecné informace o jejím vzniku a historii.

⁵⁴ Людям надоело сидеть с ощущением, что скоро всё взорвется [online]. Zveřejněno: 03.04.2016 [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://tvrain.ru/teleshov/here_and_now/erevan_karabah-406683/.

⁵⁵ Москва добивается перемирия в Нагорном Карабахе [online]. Zveřejněno: 04.04.2016 [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://www.vesti.ru/videos/show/vid/675758/#>.

⁵⁶ В Вене соберется минская группа ОБСЕ по Нагорному Карабаху [online]. Zveřejněno: 05.04.2016 [cit. 2018-07-09]. Dostupné z: <https://www.vesti.ru/videos/show/vid/675837/#>.

„Ázerbájdžánská strana oznámila, že má v pohotovosti všechnu těžkou techniku v regionu. A je tedy připravena k útoku na Chekendi,“⁵⁷ zaznělo v komentáři k záběrům z frontové linie. Následují vzájemná obvinění zúčastněných stran.

Tento moment hodnotím jako velmi zavádějící. Pravděpodobnost, že průměrný divák tohoto televizního pořadu, zná název hlavního města Náhorního Karabachu je vcelku velmi nízká. Ovšem pravděpodobnost, že divák zná ázerbájdžánské podání jeho názvu, je ještě menší. Dle mého bylo namístě zmínit alespoň fakt, že se jedná o hlavní město nepřiznané republiky, či jeho známější (arménský název). Ruský divák tak jen s velmi malou pravděpodobností může chápat, o jak závažné prohlášení se jedná.

Paradoxně jedna z nejrozsáhlejších reportáží připadá právě na dobu po uzavření příměří 5. dubna. Po dobu čtyř dnů zpravodajský pořad Vesti přinášel opravdu jen velmi stručné a nepříliš informativní vstupy.

Večerní epizoda⁵⁸ pořadu je kombinací reportáží z Baku a z Jerevanu, kde živým vstupem je pojednáno o oficiálních pozicích obou zemí. Po krátkém shrnutí podrobností platnosti příměří následují záběry na prezidenta Ázerbájdžánu Ilhama Alijeva, který prochází mezi zraněnými v nemocničním pokoji. „Prezident Ilham Alijev při setkání s příbuznými zraněných vojáků oznámil, že je připraven k obnovení vyjednávání ohledně karabašské otázky. Z provokace střetů prezident viní opačnou stranu,“ zaznělo v komentáři záběrů na prezidenta Ázerbájdžánu.

Následuje vyjádření samotného Ilhama Alijeva: „Oni (Arméni) překročili všechny mezinárodní právní normy a ostřelují civilní ázerbájdžánské obyvatelstvo. Několik dnů před těmito událostmi jsme zaregistrovali na hranici stejný pokus. Naši vojáci nikdy nebojovali proti civilnímu obyvatelstvu a bojovat ani nebudou,“ dodává prezident Ázerbájdžánu.

Reportáž pokračuje prohlášeními ázerbájdžánské armády o ziscích a úspěších na frontové linii. Taktéž je zmíněno oficiální popření obvinění z použití systému Smerč, který do těchto ozbrojených střetů v regionálních konfliktech používán nebyl. Komentátor rovněž zmiňuje, že ázerbájdžánské televizní programy v tyto dny vysílají patriotické klipy se záběry na armádní přehlídky a vojenskou techniku. Živý vstup

⁵⁷ Ázerbájdžánský název hl. města Náhorního Karabachu jinak známého svým arménským názvem Stěpanakert.

⁵⁸ Карабахский конфликт: стороны договорились о прекращении огня [online]. Zveřejněno: 05.04.2016 [cit. 2018-07-09]. Dostupné z: <https://www.vesti.ru/videos/show/vid/675901/#>.

z Baku je ukončen slovy: „Baku také oznámilo, že vojenské jednotky v tuto chvíli upevňují svoji pozici na nově získaných, cituji ‚osvobozených‘ územích.“

Následuje živý vstup z Jerevanu, kde je krátce shrnuto dění několika posledních hodin, a také oznámení o ukončení bojů a platném příměří z facebookového profilu tiskového mluvčího ministerstva obrany Arménie Artsruna Hovhanissjana. Ve vysílání televizního programu Rossiya 24 je to tedy poprvé, kdy se během těchto dnů v souvislosti s tímto konfliktem program odvolává na internetový zdroj.

Po záběrech na pohřeb jednoho z padlých vojáku, kterého se zúčastnil tehdejší prezident Arménie Serž Sargsjan, následuje záznam televizního vysílání zpravodajského pořadu státní arménské televize, kde je oznámeno příměří. „Ještě dnes brzy ráno arménská strana sdělila, že intenzivní boje pokračovaly celou předešlou noc. Tiskový mluvčí ministerstva obrany Arménie rovněž oznámil, že ázerbájdžánská strana aktivně využívá dělostřelectvo a taktéž bezpilotní letadla, jedno z nich bylo zneškodněno,“ komentuje moderátorka pořadu záběry z ranních bojů. Překvapivě se pořad znovu odvolává přímo na facebookovou stránku tiskového mluvčího ministerstva obrany Arménie. Takové citace v předešlých dnech zcela chyběly.

Dá se říci, že tato reportáž, byla první informativní a poměrně rozsáhlou reportáží za celou dobu tohoto několikadenního konfliktu. Živé vstupy z obou zemí nebyly ovšem nijak mimořádně obsáhlé. Oběma stranám byl věnován stejný časový úsek, nicméně struktura reportáží byla odlišná. Část věnovaná ázerbájdžánské pozici byla z velké části věnovaná osobě samotného prezidenta země a jeho vyjádřením. V reportáži se zmiňuje, že oficiální vyjádření ohledně příměří z arménské strany chybí, avšak projev ázerbájdžánského prezidenta se ho taktéž netýkal.

Poprvé se zde objevila také citace internetového zdroje, konkrétněji sociálních sítí, které byly po celou dobu reflexe těchto dnů zmiňovány pouze v negativním kontextu.

Závěr

Tento konflikt byl pro ruská oficiální média velmi nelehkým úkolem. Způsob popisování událostí v Náhorním Karabachu byl velmi nestranný a přespříliš váhavý. Typickým znakem pro ruská oficiální média, který jsem vymezila ve svojí práci, bylo neustálé odvolávání se na vládní představitele, ať už na ruské či na představitele stran konfliktu. Byli obvykle citováni přímo bez dalšího komentáře moderátorů či reportérů. Vcelku se jednalo o velmi suchá a strohá prohlášení a tvrzení bez dalšího rozvíjejícího či vysvětlujícího komentáře či doplnění.

Na rozdíl od státních médií, pracovala opoziční média s širokým spektrem zdrojů a ve svých zpravodajských pořadech dávala prostor k vyjádření nejen oficiálním představitelům států, ale i opozičním silám v jednotlivých zemích.

Dalším velmi charakteristickým znakem pro státní programy a jejich zpravodajské pořady v těchto dnech, byla absence analýzy příčin či dalšího vývoje situace v zóně konfliktu. Na rozdíl od opozičního televizního programu Dožd' se u nich neseťkáváme s přizváním expertů na region a představením jejich analýzy vývoje situace.

V samotné realizaci reportáže chybí v pořadech státních programů vstupy reportérů přímo z místa konfliktu. Dožd' se naopak spojil s reportérem, který byl svědkem událostí nejen ze Stěpanakertu, nýbrž přímo z bezprostřední blízkosti frontové linie. Mezitím se ruská oficiální média omezila pouze na zprostředkované komentované záběry z válečného pohraničí, které čerpala z archivů jednotlivých státních programů obou států.

Ve zpravodajských pořadech Rossii 24 a Prvního kanálu mohl divák pozorovat velmi charakteristické slovní obraty, které měly naznačovat nepřehlednost situace. Mnohé komentáře měly rovněž za úkol vytvořit dojem nestranné pozice ruských médií. Například zdůrazňování výčtu jmen států a jejich hlavních měst v abecedním pořádku či důraz na doslovnou citaci prohlášení vysoce postavených státních úředníků, je jedním z charakteristických znaků zobrazování událostí v regionu.

Z pohledu jazykových prostředků byla veškerá tvrzení, která měla možnost zaznít velmi strohá a poměrně dost stručná a bez výrazů emocionálního zbarvení. Absence jakékoli analýzy vývoje zapříčinila nutnost neustálého odvolávání se a citování oficiálních představitelů různých zemí a institucí. Některé reportáže tak byly

z velké části výčtem znepokojených osob a institucí, nebo také rovněž rekapitulací jejich apelů na strany konfliktu.

Ruská federace byla představována jako jedna z nejzajímavějších stran v obnovení mírových vyjednávání a nastolení fungujícího příměří. Prezident Vladimir Putin byl citován ve většině reportáží prostřednictvím vyjádření tiskového mluvčího kanceláře prezidenta Dimitrije Peskova. Dále byl nejčastěji citován ministr zahraničí Sergej Lavrov a ministr obrany Sergej Šojgu.

Komentář byl obvykle doprovázen pouze velmi často se opakujícími záběry z nočních či denních bojů. Chyběly detailní záběry, obrazy sloužily spíše jako pozadí pro komentář, který také nebyl příliš konkrétní či detailní. Mnohokrát spolu jen velmi málo souvisely a divák měl minimální šanci se v nich zorientovat. Živé vstupy na federálních programech nebyly vysílány ze zóny konfliktu, nýbrž z hlavních měst Arménie a Ázerbájdžánu, která jsou obě poměrně vzdálená od místa válečného konfliktu. Proto tyto vstupy nesehrály žádnou informativní roli v popisu událostí.

Poměrně netypickým jevem, se kterým se divák mohl u federálních programů setkat při sledování vybraných reportáží, je poměrně časté odvolávání se na zpravodajské agentury. Ovšem prakticky po celou dobu konfliktu v komentářích zaznívaly výroky ohledně nespolehlivosti internetových zdrojů a videí kolujících sociálními sítěmi.

Otázku, kdo nebo co zapříčinilo obnovení válečného stavu, mohl divák dvou vybraných federálních programů zaregistrovat pouze v diskuzních pořadech. Diskuzní pořady ovšem neplní zpravodajskou funkci nýbrž funkci „show“. V těchto pořadech není diskuze primárním „tahačem“ pozornosti, protože se často vyskytují hádky či osobní narážky. Výjimkou v nich nejsou ani hrubá slova či nevhodné chování.

Výše zmíněný fakt, byl důvodem, proč jsem tyto pořady nepovažovala za srovnatelně informativní jako například pořady Doždě, kde se rovněž divák mohl setkat přímo s názorem představitele konkrétní národnosti, který má odpovídající vzdělání či funkci, jež mu umožňuje dostatečně rozebrat aktuální situaci. Diskuzní pořady na federálních programech ovšem přehledně prezentovaly pouze pozici RF. Experti, kteří měli představovat pozice obou zemí, byli vybráni velmi nešťastně.

Mám za to, že tak bylo učiněno cíleně. Experti, kteří byli přizváni za arménskou stranu, často neprezentovali obecně známé postoje arménské společnosti a často operovali s výrazy, které implicitně napovídaly, že se cítí součástí spíše ruské společnosti než jako představitelé arménské.

Přizvaní hosté, kteří přišli prezentovat ázerbájdžánské pozice, měli problémy s dodržováním základních pravidel slušné diskuze. Často projevovali agresi k ostatním diskutujícím, a to nejen k arménským, nýbrž i k těm, kteří vyjádřili názory, jež se odlišovaly od jejich.

Oproti tomu, se ve dvou vybraných reportážích programu Dožd' setkáváme s velmi podrobným popisem situace. Přizvaní odborníci či představitelé rozličných organizací jednotlivých států přinášeli svoji analýzu situace a dalšího vývoje. Rozhovory probíhaly formou živých spojení se studiem nikoli konfrontací rozličných názorů, jako je tomu na federálních programech. Zároveň zde měly možnost zaznít názory i opozičně smýšlejících představitelů států, na rozdíl od federálních programů, kde byl divák seznámen pouze se strohým komentářem oficiálních představitelů obou zemí. Tento fakt je dle mého názoru jedním z klíčových rozdílů odrazu situace mezi oběma těmito protipóly ruského mediálního prostoru.

Osoby, s nimiž se v pořadu moderátoři spojují, prezentují svoje pozice zřetelně a slušně. Vzhledem ke šťastnějšímu formátu pořadu se nestýkáme s hrubým a agresivním jednáním.

Na základě výše zmíněných faktů se domnívám, že ruské státní programy neměly za cíl představit přehledný komplex informací, který by pomohl divákovi se lépe zorientovat v dané problematice, nýbrž se snažily být odrazem „nestranné“ pozice RF. Zpravodajské pořady aktivně prezentovaly situaci jako dění, v němž nestojí Ruská federace na straně ani jedné ze zemí.

Nehledě na několikanásobně vyšší rozpočet státních médií a možnost vyslat reportéry přímo do místa konfliktu, probíhaly veškeré přímé přenosy pouze z hlavních měst Arménie a Ázerbájdžánu. Na druhou stranu se Dožd' spojil s reportérem deníku Komsant a tomuto rozhovoru věnoval podstatnou část svojí reportáže. Proto hodnotím způsob informování tohoto opozičního programu, jako velmi efektivní.

V arménské a ázerbájdžánské společnosti tak mohl být evokován pocit, že ruské partnerství s Arménií nepředpokládá podporu Ruska ve válečné situaci, protože nebyly využity dostupné zdroje k reflexi situace a jejímu následnému představení ruským divákům.

Z mého pohledu mohl tento fakt nepříznivě ovlivnit další vývoj v regionu a nepřímě tak oddálit mírové procesy. Pro arménskou společnost takové zobrazení mohlo představovat značné rozčarování. Ve vysílání ruských federálních zpravodajských pořadů chyběly zmínky o porušování lidských práv v průběhu

konfliktu ze strany Ázerbájdžánu. Rovněž chyběly vstupy přímo z místa dění, rozhovory s očitými svědky. Naopak pro Ázerbájdžán, mohla taková reflexe být příjemným překvapením a motivací eskalovat konflikt v budoucnu.

Seznam pramenů

32 Armenian soldiers dead, 121 wounded, 25 missing [online], [cit. 2018-07-23] Dostupné z: <http://www.armradio.am/en/2016/04/06/32-armenian-soldiers-killed-121-wounded-25-missing/>.

BROERS, Laurance. Diffusion and default: a linkage and leverage perspective on the Nagorny Karabakh conflict. *East European Politics* [online]. 2016, 32(3), 386 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21599165.2016.1171210>.

Caucasus Barometer 2013 Azerbaijan [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://caucasusbarometer.org/en/cb2013az/NK5AZ_1/.

DAVTYAN, Azat. Многофакторный анализ и оценка ситуации арцахского конфликта [online]. , 2 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://psaa.am/images/PDFs/Azat_Davtyan_Article-PSAA-2017.pdf.

DITRYCH, Ondřej. Náhorní Karabach: etnopolitika a geopolitika konfliktu. Praha, 2006. Rigorozní práce. Vedoucí práce PhDr. Emil Souleimanov, Ph.D.

DYNER, Anna Maria a Konrad ZASZTOWT. The Escalation of the Conflict in Nagorno-Karabakh: Causes and Probable Course. *PISM Bulletin* [online]. 2016, (26 (876) [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://www.pism.pl/publications/bulletin/no-26-876>.

GRONO, Magdalena. The Shifting Dangers of Nagorno-Karabakh [online], [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <http://blog.crisisgroup.org/europe-central-asia/2016/02/26/the-shifting-dangers-of-nagorno-karabakh/>.

International Crisis Group, Nagorno-Karabakh: Viewing the Conflict from the Ground, [online], 2005 report n. 166 Europe & Central Asia [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/caucasus/nagorno-karabakh-azerbaijan/nagorno-karabakh-viewing-conflict-ground>.

Организация договора о коллективной безопасности [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.mfa.am/ru/international-organisations/1>.

DYNER, Anna Maria a Konrad ZASZTOWT. The Escalation of the Conflict in Nagorno-Karabakh: Causes and Probable Course. PISM Bulletin [online]. 2016, (26 (876) [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://www.pism.pl/publications/bulletin/no-26-876>.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum Médii. Praha: Žurnalistika a komunikace, Grand Publishing, Praha, 2014.

SOULEIMANOV, Emil: Konflikt v Náhorním Karabachu, in: Acta univesitatis carolinae studia territorialia, Praha, 2007.

WALL, Thomas. Azerbaijan at Twenty-Five: A New Era of Change and Turbulence. In: Carnegieeuropa.eu [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <http://carnegieeuropa.eu/publications/?fa=64671>.

АНДРЕЕВА, Екатерина. Разоружение и военное сотрудничество как векторы обеспечения национальной безопасности. Управленческое консультирование [online]. 2016,(3) [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/v/razoruzhenie-i-voennoe-sotrudnichestvo-kak-vektory-obespecheniya-natsionalnoy-bezopasnosti>.

АНДРЕЕВА, Екатерина. Разоружение и военное сотрудничество как векторы обеспечения национальной безопасности. Управленческое консультирование [online]. 2017(3), 57 [cit. 2018-07-03].

АРУТЮНЯН, Ара. Нагорно-карабахский конфликт в идеологических оценках республики Азербайджан. 21-й век [online]. 2016, (№ 3 (40), str. 47 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: http://www.noravank.am/upload/pdf/21_Vek_03_2016.pdf.

В Вене обсудят, как погасить разгоревшийся с новой силой конфликт в Нагорном Карабахе [online]. Zveřejněno: 05.04.2016 [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2016-04-05/299774-v_vene_obsudyat_kak_pogasit_razgorevshiysya_s_novoy_siloy_konflikt_v_nagornom_karabahe.

В Нагорном Карабахе заявляют об обстрелах со стороны Азербайджана [online].

Zveřejněno: 03.04.2016 [cit. 2018-07-05]. Dostupné z:

<https://www.vesti.ru/videos/show/vid/675693/#>.

В Нагорном Карабахе снова идут бои [online]. Zveřejněno: 03.04.2016 [cit. 2018-07-05].

Dostupné z: <https://www.vesti.ru/videos/show/vid/675673/#>.

Евразийский Экономический Союз [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z:

<https://www.mfa.am/ru/international-organisations/6>.

Карабахский конфликт: стороны договорились о прекращении огня [online]. Zveřejněno:

05.04.2016 [cit. 2018-07-09]. Dostupné z: <https://www.vesti.ru/videos/show/vid/675901/#>.

Конфликт в Нагорном Карабахе. Время покажет [online]. Zveřejněno: 04.04 2016 [cit.

2018-07-03]. Dostupné z: [https://www.1tv.ru/shows/vremya-pokazhet/vypuski/chast-2-](https://www.1tv.ru/shows/vremya-pokazhet/vypuski/chast-2-vremya-pokazhet-vypusk-ot-04042016)

[vremya-pokazhet-vypusk-ot-04042016](https://www.1tv.ru/shows/vremya-pokazhet/vypuski/chast-2-vremya-pokazhet-vypusk-ot-04042016).

Людям надоело сидеть с ощущением, что скоро всё взорвется [online].

Zveřejněno: 03.04.2016 [cit. 2018-07-05]. Dostupné z:

https://tvrain.ru/teleshov/here_and_now/erevan_karabah-406683/.

МАММАДЪЯРОВ, Эльмар. ., Пределы возможностей лидеров: элиты и общества в нагорнокарабахском мирном процессе. Accord Conciliation Resources [online]. 2005 [cit.

2018-07-03]. Dostupné z: <http://www.c->

[r.org/downloads/ZURA_Accord_17_russ_2nd_aw_lo_res.pdf](http://www.c-r.org/downloads/ZURA_Accord_17_russ_2nd_aw_lo_res.pdf).

Минобороны Армении обнародовало новые данные о погибших в Карабахе.

In: Armeniasputnik.am [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z:

<https://ru.armeniasputnik.am/karabah/20160413/2965839.html>.

Минобороны о гибели полковника в Карабахе [online]. [cit. 2018-06-17].

Dostupné z: <https://haqqin.az/news/68463>.

Минская группа ОБСЕ обсудит обострение ситуации в Нагорном Карабахе [online]. Zveřejněno: 02.04 2016, 18:00 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2016-04-02/299638-minskaya_gruppa_obse_obsudit_obostrenie_situatsii_v_nagornom_karabahe.

Москва призывает стороны конфликта в Нагорном Карабахе к прекращению огня и диалогу [online]. Zveřejněno: 03.04 2016 |12:00 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2016-04-04/299709-moskva_prizyvaet_storony_konflikta_v_nagornom_karabahe_k_prekrascheniyu_ognya_i_dialogu.

Напряженной сохраняется обстановка в Нагорном Карабахе [online]. Zveřejněno: 03.04 2016 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2016-04-03/299653-napryazhennoy_sohranyaetsya_obstanovka_v_nagornom_karabahe.

Об обострении ситуации в Нагорном Карабахе объявили и в Ереване, и в Баку [online]. Zveřejněno: 02.04 2016, 12:00 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2016-04-02/299626-ob_obostrenii_situatsii_v_nagornom_karabahe_ob_yavili_i_v_erevane_i_v_baku.

Президент Армении прокомментировал поставку российского оружия Баку [online]. [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://ru.armeniasputnik.am/armenia/20170717/7968436/prezident-armenii-prokomentiroval-dostavku-rossijskogo-oruzhiya-baku.html>.

Резкое обострение ситуации в Нагорном Карабахе [online]. Zveřejněno: 02.04 2016, 10:00 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://www.1tv.ru/news/2016-04-02/299618-rezkoe_obostrenie_situatsii_v_nagornom_karabahe.

Российский медиа-ландшафт: телевидение, пресса, интернет [online]. Zveřejněno: 18.07.2014 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: <https://www.levada.ru/2014/07/18/rossijskij-media-landshaft-televidenie-prensa-internet-2/>.

Сколько человек погибли в Карабахе, и будет ли теперь война? [online]. Zveřejněno: 02.04 2016, 18:00 [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://tvrain.ru/teleshow/here_and_now/2_apr-406653/.

США настаивают на принципе самоопределения в Нагорном Карабахе [online], [cit. 2018-07-03]. Dostupné z: https://www.gazeta.ru/politics/news/2016/04/04/n_8459627.shtml.

Ударная война: Какая ситуация сложилась в Нагорном Карабахе. In: Kommersant.ru [online]. [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/doc/2960571>.

Федеральный закон: О средствах массовой коммуникации. In: 1991, č. z. 2124-I. Dostupné také z: <http://kremlin.ru/acts/bank/39897#sel=4:12:ije,4:16:aae>.